

Жыве Беларусь!

Народная газета

Орган Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

№50-51(563-564) 16 сакавіка 1993 г. Аўторак. Выдаецца з кастрычніка 1990 года на беларускай і рускай мовах. Тыраж 618144 экз. Кошт у розніцу — 4 руб.

ФАКС

Вкратце

Вчерашний день, 15 марта, во всех цивилизованных странах отмечался как Всемирный день защиты прав потребителей.

Белорусский закон о защите прав потребителей пока лишь планируется принять.

□

Два грузовых судна — "Грюнвальд" и "Гвардия людова" должны стать польским вкладом в польско-белорусское пароходное товарищество, портом приписки для которого станет Гданьск.

Решение принято во время визита в этот крупнейший портовый центр Польши на побережье Балтики делегации во главе с заместителем премьер-министра Республики Беларусь Станиславом Брилем.

□

С предложением неотложно провести переговоры по возобновлению экономических связей обратились к руководителям государств и правительств стран СНГ профсоюзные лидеры Беларуси, России и Украины.

В Минске прошла трехсторонняя встреча председателей федераций профсоюзов.

Велика Россия, а отступать некуда...

Президент России Ельцин обвинил Верховный Совет России в попытке сконцентрировать в своих руках всю власть и вернуть коммунистическим аппаратчикам контроль над российской экономикой.

По словам Ельцина, он получает из российских регионов многочисленные призывы защитить демократию и остановить реставрацию коммунистической системы.

Флорида в руинах

Жизни около 100 человек унес небывалый в этом столетии снежный шторм, обрушившийся на восточное побережье Соединенных Штатов.

Президент США Билл Клинтон подписал распоряжение об ассигновании экстренных средств из федеральной казны штату Флорида, где полностью разрушены целые жилые кварталы.

Михаил КОЛЕСНИЧЕНКО.

Форум без работы не останется

Активисты сионистского форума евреев из бывшего СССР провели перед канцелярией премьер-министра Израиля в Иерусалиме демонстрацию с требованием обуздать рост безработицы среди иммигрантов.

Форум планирует серию выступлений протеста против высокого уровня безработицы, которые должны завершиться в мае этого года массовой демонстрацией.

Александр ЖУДРО.

Справедливость же у каждого своя

Япония и Южная Корея намерены призвать Москву и Пекин оказать давление на КНДР с тем, чтобы Пхеньян пересмотрел объявленное им решение о выходе из договора о нераспространении ядерного оружия.

Однако правительство КНДР решительно отвергает "сфабрикованную отдельными кругами секретариата и некоторыми государствами—членами МАГАТЭ" резолюцию о проведении специальной ядерной инспекции в КНДР, считая ее несправедливой.

Вячеслав БАНТИН.

У кого что болит...

Завершился трехдневный официальный визит во Францию президента Армении Левона Тер-Петросяна.

В ходе визита президент Армении делал акцент на "более активном участии" Международного сообщества, в том числе Франции, в посреднических усилиях по урегулированию конфликта в Нагорном Карабахе.

Игорь КУЛЕШОВ.

На сцену вышли пожарники

По-своему скорректировал расписание спектаклей Государственного театра оперы и балета Беларуси случившийся здесь в воскресенье пожар.

Накануне утреннего спектакля из-за короткого замыкания в электросети на сцене вспыхнуло пламя. Более тысячи родителей с детьми были эвакуированы из зала, никто не пострадал.

Ирина ФЕДОРОВА.

Рисунок Олега ПОПОВА.

Чернобыль стучит в наши сердца

Брагинский райисполком объявил о проведении 26—27 апреля, в семилетнюю годовщину чернобыльской трагедии, широкомасштабной акции "Нужно жить".

На годовщину райисполком приглашает всех тех, кого коснулось черное крыло Чернобыля, кому небезразлична судьба израненной земли. В райцентре будет открыт бюст земляку-пожарнику В.Игнатенко, умершему от радиации после тушения пожара на Чернобыльской АЭС. В память о покинутых деревнях в зоне отчуждения будут установлены мемориальные доски. Завершит акцию вечер-встреча с деятелями культуры Беларуси.

Анатолий ЛИПСКИЙ.

Весна. "Слетают" председатели колхозов...

Дворец культуры знаменитого на всю республику колхоза имени Гастелло, что под Минском, давно не принимал такого количества людей, как вчера.

Интерес объяснялся просто: колхозники должны были определиться с "головой" хозяйства. Дело в том, что предыдущее собрание ("Народная газета" о нем сообщала), на котором потерпел поражение прежний руководитель Е.С.Лившиц, райисполком признал недействительным.

Однако колхозники заупрямились. Особенно после того, как стали достоянием общественности кое-какие факты из закулисной коммерческой деятельности колхоза, которые обнародовал народный депутат республики С.Антончик.

Е.Лившиц резко оценил ситуацию в зале и взял самоотвод.

Словом, гастелловцы еще раз доказали, что никакие номенклатурные связи не помогут даже в деревне, если люди, не боясь, выражают свое мнение.

Новым руководителем хозяйства избран П.И.Нестеренко.

Павел СТАСЕВИЧ.

Не ждите квартиры, полковник Егоров, майор Ивановский, в чем ваша вина?

Состоялось собрание Союза офицеров запаса города Минска, на котором были в очередной раз подняты наболевшие квартирные проблемы и другие социальные вопросы.

В столице сейчас на очереди на получение жилья более 2 тысяч офицерских семей, и перспективы у них далеко не радужные. Решения правительства по этому вопросу хронически не выполняются, а местные власти только разводят руками.

Предложения были самые разные— от объявления голодовки до заслушивания мэра столицы на Верховном Совете. Но не было ни у кого уверенности в том, что Родина так же честно выполнит свой долг перед офицерами, как выполняли они его в разных горячих и не очень горячих точках.

Владимир САМОЙЛОВ.

Даешь временное правительство?

В Минске во Дворце искусства прошла республиканская конференция Белорусской крестьянской партии (БКП).

Заместитель председателя БКП ученый-аграрник Иван Никитченко охарактеризовал ситуацию в Беларуси как "предгрозовую". Выход из нее он видит в смене правительства. БКП выступает за создание на период до новых выборов временного правительства народного доверия.

Как заявил корреспонденту Белинформа председатель БКП Евгений Лугин, не исключено, что в случае президентских выборов Белорусская крестьянская партия поддержит кандидатуру Станислава Шушкевича. Но при условии его однозначного выбора направления реформ, в том числе и политических.

Лариса КЛЮЧНИКОВА.

Медицинский прогноз погоды на 16 марта

Погода в Минске и области существенно не изменится. Температура воздуха ожидается выше, а содержание кислорода в воздухе — значительно ниже средних многолетних данных. Погодная гипоксия.

Сегодня может ухудшиться самочувствие больных сердечно-сосудистыми заболеваниями (слабость, сонливость, быстрая утомляемость). Ограничьте физические нагрузки, соблюдайте растительную диету и чаще проветривайте помещения.

Антонина КАРОЗА, научный сотрудник БелНИИ кардиологии.

Наконец-то идея повисла в воздухе!

14 марта в 12 часов 22 минуты над Минском поднялся первый белорусский воздушный шар.

Аэростат "шарил" на потеху зрителям около получаса и налетал 16 километров.

Как нам сообщил председатель клуба воздухоплавателей столицы Александр Фирсаков, столь красочное зрелище стоит немалых денег. Но, по его мнению, миллион рублей, затраченный только на покупку воздушного шара, не пойдут на ветер. Ведь с этого года воздухоплавание включено в программу Олимпийских игр, а размещением рекламы на аэростате клуб рассчитывает покрыть все расходы...

Виктор АНАТОЛЬЕВ.

Бросьте сигарету, господин Карягин!

Скажите, вам было бы приятно, если б у вас отняли только что прикуренную сигарету? Нет. А президенту Союза предпринимателей Республики Беларусь Владимиру Карягину с этим приходится мириться чуть ли не каждый день.

Я сам видел, как во время презентации одной солидной фирмы на виду у всей почтенной публики к нему подошел молодой человек, отобрал сигарету и тут же ее погасил.

— Владимир Николаевич много работает, и нельзя допустить, чтобы он выкурил лишнюю сигарету, — спокойно ответил на мой недоуменный вопрос смелый молодой человек, являющийся, как я позже узнал, телохранителем президента Союза предпринимателей.

Вот бы за здоровьем каждого из нас так следили! И так же охраняли!

Иван ПЕТРОВСКИЙ.

Выпуск подготовлен по сообщениям корреспондентов "Народнай газеты", агентств ИТАР—ТАСС, Белинформ, БелаПАН и РИД.

З першых вуснаў

Вячаслаў КУЗНЯЦОЎ: "Беларусь шукае крыніцы "чорнага золата", але ў асноўным арыентуецца на Расію"

У рэспубліканскім друку ўжо паведамлялася пра візіт беларускай дэлегацыі ў ЗША з мэтай правядзення перагавораў з кіраўніцтвам нафтапошукавых, здабываючых і перапрацоўваючых "чорнае золата" кампаній аб магчымасцях інвесціравання амерыканскім бокам разведкі і пашырэння здабычы беларускай нафты.

Аб выніках паездкі, аб перспектывах забеспячэння народнай гаспадаркі рэспублікі "вадкім палівам" інтэрв'ю кіраўніка дэлегацыі першага намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Вячаслава Кузняцова.

— Вячаслаў Мікалаевіч, ужо сам факт, што беларускую дэлегацыю на перагаворах па эканамічных пытаннях узначалілі Вы — намеснік кіраўніка дзяржавы, гаворыць аб іх сур'ёзнасці, аб тым значэнні, якое надаецца праблемам забеспячэння народнай гаспадаркі рэспублікі нафтай.

— Сёння для ўсіх дзяржаў былога Савецкага Саюза паліўныя праблемы, на жаль, ужо перасталі быць чыста эканамічнымі і ў большай ступені набылі палітычную афарбоўку. Прыкладаў гэтаму нямала — разгарніце любую газету. І ў нас у рэспубліцы мы рэальна ацэньваем сітуацыю з забеспячэннем народнай гаспадаркі нафтапрадуктамі. Вы ведаеце, з якой цяжкасцю ідзе падрыхтоўка да сяўбы, як забяспечваюцца палівам транспартныя прадпрыемствы, як няпроста заправіцца прыватніку...

Для нармальнай работы народнай гаспадаркі рэспублікі нам неабходна 20 мільёнаў тон нафты ў год. Гадавая здабыча беларускай нафты — каля двух мільёнаў тон, васемнаццаць,— якіх не хапае, купляем на баку. У першую чаргу ў Расіі, паколькі перш за ўсё адпаведныя пагадненні паміж нашымі дзяржавамі забяспечваюць прымальны для нас узровень цэн, а таксама гарантаваныя пастаўкі. Аднак у поўнай меры задаволіць яны нас не могуць. Чаму? Беларуская квота расійскай нафты на гэты год — 16 мільёнаў тон. З іх 11,4 атрымаем па двухбаковаму клірынгу, г.зн. цану гэтай часткі нафты аплацім таварамі на такую ж суму, за частку, якая засталася, разлічымся даражэй. Але трэба будзе знайсці яшчэ некалькі мільёнаў тон нафты, каб пазбегнуць паліўна-энергетычнага крызісу, а ў канчатковым выніку і крызісу ва ўсёй эканоміцы рэспублікі.

— Таму і вядуцца пошукі дадатковых крыніц "чорнага золата"?

— Не толькі. Я ўжо назваў нашу квоту расійскай нафты на гэты год. У мінулым годзе яна была 20,5 мільёна тон і з большай доляй верагоднасці можна прадказаць, што ў наступным — 1994-м яна яшчэ больш паменшыцца. Чаму мы так лічым? Арыентуемся на дынаміку здабычы нафты ў Расіі. Яна падае. І калі тры гады назад расіяне выпампоўвалі з нетраў больш як 550 мільёнаў тон, дык у мінулым здабылі толькі 383, а ў гэтым плануюць 340. Акрамя гэтага, расце і цана. У верасні 1992-га мы куплялі тону нафты за 2860 рублёў. У студзені гэтага года плацілі ўжо па 17,5 тысячы рублёў, у лютым — 25, а ў сакавіку купляем за 30 тысяч рублёў. Можна прыкінуць, што да канца года цана павялічыцца яшчэ ў некалькі разоў. Менавіта ў выніку павышэння цаны на энерганосьбіты і ўстанаўлення двухбаковага клірынгу ва ўзаемаразліках за мінулы год сфарміраваўся дзяржаўны доўг нашай рэспублікі ў адносінах да Расіі ў размеры 112 мільярдаў рублёў, або 173 мільёны долараў. Такая тэндэнцыя, калі нічога не змяніць, будзе працягвацца. Гэта тупіковая сітуацыя для нашай эканомікі.

— Якое ж выйсце з гэтай сітуацыі? Ці можам мы разлічваць на павелічэнне здабычы беларускай нафты з дапамогай замежных, у прыватнасці амерыканскіх, партнёраў?

— Перш за ўсё выйсце ва ўстанаўленні сапраўды адзінай эканамічнай прасторы. Для нас вельмі важна пазбегнуць такой формы ўзаемаразлікаў, калі, маючы станоўчае сальда гандлёвага і плацежнага балансаў у адносінах да адных дзяржаў, мы празмерна многа застаёмся яшчэ вінныя другім. Гэта вельмі важна для нас, гэта, паводле майго пераканання, важна і для іншых дзяржаў, якія ўваходзяць у СНД.

Што датычыць нафты, дык на тэрыторыі рэспублікі ў раёне Прыпяцкай упадзіны — 53 нафтавыя месцанараджэнні, 39 з іх прамыслова распрацоўваюцца. Каля трэці разведаных запасаў "чорнага золата" адносяцца да цяжказдабываемых. Аднак пошукі ў раёне Прыпяцкай упадзіны праведзены яшчэ далёка не на ўсёй яе плошчы, а толькі прыкладна на трыццаці працэнтах тэрыторыі.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Ало, вас слухае "Народная газета"

Ачысціць рэчышча ад бруду...

Гэта задача тычыцца сёння далёка не адной толькі экалогіі

Аляксандр КЛАСКОЎСКІ, намеснік галоўнага рэдактара

З трыццаццю чатырма чытачамі "Народнай газеты" паспеў я пагутарыць за чатыры гадзіны свайго тэлефоннага дзяжурства ў мінулую пятніцу. Чаго толькі не пачуў — ад узнёслага дэкламавання патрыятычных вершаў да роспачных рыданняў няшчаснай жанчыны...

Часам адчуванне было такое, быццам датыкаешся да аголенага электрычнага дроту — гэтакім адчаем, гэтакім невыносным болем біла па нервах чыясьці горкая споведзь.

"Ведаю, што не дапаможаце, але..." І сапраўды, ну чым, напрыклад, дапаможа рэдакцыя жанчыне-інжынеру, што гадуе двух сыноў і якую звальняюць па скарачэнню штатаў з "закрытага" СКБ (канверсія!)? "46 гадоў, на конкурс фотамадэляў не пойдзеш... Я не магу глядзець тэлевізар, калі рэкламуюць заморскі шакалад: мае дзеці пра яго ўжо і не марацв. А цяпер і ўвогуле не ведаю, як выжывем. А калегі — я іх не пазнаю! — пры сустрэчы адварочваюцца, і кожны ціха радуецца, што звальняюць не яго..."

Гаварыць у адказ агульныя фразы: маўляў, газета будзе актыўней уздымаць праблему беспрацоўя — язык не паварочваецца. Але слова за слова — і адчуваеш, як настрой на тым канцы дроту трохі мяняецца. Мусіць, і простая спагада, спачуванне — таксама не пусты гук, асабліва ў наш час, калі для многіх стала дэвізам цынічнае "хай няўдачнік плача". За гэтыя чатыры гадзіны я пераканаўся: шмат каму патрэбна перш за ўсё выгаварыцца, падзяліцца набалелым — каб толькі выслухалі, пачулі, не адмахнуліся... Людзі, няўжо мы і сапраўды так зачарсцвелі пачуццямі, што шкадуем нават добрага слова для трапіўшага ў бяду бліжняга свайго?!

А калі чуеш пра тое, як адкрыта здзекуецца з непісьменнай бабулькі, з інваліда нахабны клерк (якому і грошы плацяць менавіта за тое, каб дапамагаў самым безабаронным!), — просяцца на язык зусім непарламенцкія выразы: ну што ж ты робіш, суконнае тваё рыла, у цябе хоць кропля сумлення засталася?

На жаль, я не магу пакуль што называць канкрэтныя прозвішчы чыноўных цынікаў і хамаў — патрэбен час, каб грунтоўна праверыць кожную скаргу, — але хачу запэўніць усіх, хто звярнуўся ў рэдакцыю: тое, што вы паведамілі, акуратна занатавана, і мы пастараемся, каб у кожнай расказанай вамі гісторыі справядлівасць ўзяла верх.

На шэраг пытанняў вы знойдзеце адказы ў нашым юрыдычным раздзеле "Закон і я", у рубрыцы "Спытайце Юру" — адпаведныя даручэнні супрацоўнікам ужо дадзены, так што сачыце за газетай.

...Слухаю мінчанку Ірыну Пятроўну Філіповіч і думаю: ну, сапраўды, якія глабальныя захады патрэбны, каб "развесці" нарэшце прыпынак грамадскага транспарту і стаянку таксі побач з Камароўскім рынкам, скончыўшы тым самым пакуты няшчасных пасажыраў, якія мусяць скакаць па лужынах, ухіляючыся ад агрэсіўна стартуючых легкавікоў, каб дапяць да свайго роднага аўтобуса?

Падобных прыкладаў падчас майго тэлефоннага дзяжурства прагучала багата. Здаецца, дробныя, лакальныя праблемы. Але ж яны — на кожным кроку. І з іх вырастае праблема N 1: дзяржава з яе груваcткім і амаль што бескантрольным чыноўніцкім апаратам па-ранейшаму застаецца няласкавай мачыхай для "маленькага чалавека".

Мяняюцца лозунгі, але практычна тое ж самае вузкае кола "выбраных" правіць свой баль, ад якога "дурному мужыку" застаюцца толькі аб'едкі.

Больш таго: акрыяўшы ад узрушэнняў апошніх гадоў, "старая гвардыя" пайшла ў жорсткую контратаку, каб канчаткова вярнуць былыя пазіцыі. Гэта адчула на сабе і рэдакцыя "Народнай газеты", чыя пазіцыя — скажам адкрыта — шмат каму "наверсе" як костка ў горле.

І людзі добра разумеюць, адкуль дзьме вецер. "Трымайцеся! Мужнасці вам! Мы дапаможам!" — так можна каратка перадаць пажаданні Віктара Фёдаравіча Ланца, Мікалая Міхайлавіча Грынчыка, Людмілы Фёдараўны Аўласовіч, Веры Сцяпанаўны Катковай і іншых нашых чытачоў.

Народ не такі дурны, як нехта думае. І, наколькі цяжка сёння б ні было, далёка не ўсім засціле вочы настальгія па таннай брэжнеўскай каўбасе і гарэлцы, не ўсім туманіць галовы істэрычны лямант "дэмакратаў, якія ўсё развалілі". У гэтым я пераканаўся, размаўляючы з Барысам Арцёмавічам Навіцкім, Віктарам Захаравічам Салановічам, Міхасём Пятровічам Булавацкім, Ігарам Мікалаевічам Тарасенкам, Людмілай Аляксандраўнай Севасцьянчык...

На жаль, сціплая плошча, адведзеная ў газеце рубрыцы "Ало...", не дазваляе падрабязна выкласці іх думкі, меркаванні, пажаданні. Скажу каратка: іх надзея — на сапраўды незалежную і дэмакратычную Беларусь, якая будзе сябраваць і выгадна гандляваць з суседзямі, але не зазіраць у рот "старэйшай сястры"; на Беларусь, сыны якой пачнуць нарэшце "людзьмі звацца", не цураючыся матчынай мовы і спакойна, але цвёрда ставячы на месца тых, хто мае завядзёнку ў чужой хаце класці ногі на гаспадарскі стол... А каб прыйсці да сапраўднай Беларусі, трэба не спаць у шапку, калі прыспее час новых выбараў, трэба, каб газета адкрывала людзям вочы на небяспеку рэваншысцкай прапаганды "былых", — даводзілі мне суразмоўцы.

...— Ало, ёсць справа на мільён долараў!

—?!

— Трэба толькі тэхніка, каб ачысціць рэчку. Двайная выгада: і экалогія, і — каштоўнейшыя сапрапелі... Днямі буду ў рэдакцыі, раскажу пра свой план...

Жартуе чалавек ці ўсур'ёз — за хвіліну тэлефоннай размовы зразумець цяжка. Але званок падаўся сімвалічным.

Хутчэй бы ачысціць наша жыццё ад бруду, ад навалачы — і якія багацці б адкрыліся! Гэта ж усё, я ўпэўнены, не загінула канчаткова — руплівасць, сумленнасць, майстравітасць — тое, чым спакон веку была адметная зямля наша. Толькі дай ім прастору — і будзем жыць не горш, чым пазіраючыя сёння на нас звысоку іншаземцы.

НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Куды мы ідзём? Гісторыка-філасофскі погляд

О, як далёка нам яшчэ да Беларусі!

Ад рэдакцыі.

Вядома, публікацыі журналіста, кандыдата гістарычных навук Івана Макаловіча спадабаюцца далёка не ўсім, могуць выклікаць, як здаралася ўжо не раз, самыя розныя меркаванні. Але ж гэта не падстава для таго, каб адмовіць аўтару ў праве выказацца. Тым больш што ён на грамадскіх пачатках з'яўляецца дырэктарам праграмы Нацыянальнага цэнтра стратэгічных даследаванняў і яго вывады грунтуюцца на пэўнай даследчыцкай базе.

Зразумела і тое, што акрэсленыя ў нататках праблемы варты сур'ёзнага калектыўнага абмеркавання. "Народная газета" гатова прадаставіць свае старонкі для выказвання і іншых, супрацьлеглых пунктаў погляду, а галоўнае — для зацікаўленага абмену думкамі аб тым, як нам найхутчэй выйсці з крызісу, як дабіцца, каб Беларусь заняла пачэснае месца ў міжнародным супольніцтве.

Іван МАКАЛОВІЧ

Я не хачу нікога пакрыўдзіць.

І хлусіць таксама.

Але як гэта сумясціць?

Мне цяпер многа пішуць і звоняць. Чытачы пытаюць: куды мы коцімся? Ці так пайшлі да рынку? І ці з тымі? Скажыце, што нас чакае заўтра? Не маючы магчымасці кожнаму адказаць грунтоўна, я пішу гэтыя артыкулы.

Вядома, сумна, калі адказаў на такія пытанні людзі не знаходзяць у шматлікіх заявах і выступленнях афіцыйных асоб. І паказальна.

Я не варажбіт. Не астролаг. Але амаль усе прагнозы, выказаныя ў артыкулах, спраўдзіліся. Калі рыхтаваліся да вядомага рэферэндуму аб СССР, я пісаў, што савецкая імперыя не мае будучыні, нас чакае садружнасць тыпу еўрапейскай супольнасці. Перад першым павышэннем цэн, калі саўмінаўскія чыноўнікі пераконвалі, што яны падскочаць у 3—5 разоў, не вышэй, затое ўсё будзе ў магазінах, я даказваў, што яны будуць скакаць да недасягальных вышынь, а тавараў на паліцах не пабольшае. За восем месяцаў да рашэння Вярхоўнага Савета аб забароне рэферэндуму абгрунтаваў, што яго на Беларусі не будзе. За год да ўтварэння Міністэрства інфармацыі напісаў фельетон, у якім паказаў, што без такога ведамства наша наменклатура не абыдзецца.

Усё так і адбылося. Я адкрываю сакрэт прадказанняў. Ён вельмі просты. Справа ў тым, што мы на дзесяткі гадоў адсталі ад перадавых краін свету і ад заходніх суседзяў. Дастаткова зазірнуць у гісторыю і ўсё адтуль перапісаць. Можна памыліцца ў дэталях. Але не ў тэндэнцыі.

Мяне моцна здзіўляюць заявы кіраўнікоў: няхай хто-небудзь падкажа, як можна хутка выйсці з крызісу. Маўляў, няма такога шляху...

За апошнія 50 гадоў больш як 40 краін свету выходзілі з крызісу. І дарога, па якой можна выкараскацца з багны, добра вядомая.

Для гэтага найперш трэба стаць сапраўды незалежнай дзяржавай і разабрацца, хто мы такія, беларусы, і чаго мы хочам. Менавіта з гэтага пачынаецца любая дарога любога народа. Такім чынам...

1. Хто мы? Заходнія рускія, тутэйшыя ці...?

Многія рускія нас не прызнаюць стагоддзямі, сцвярджаюць, што мы — гэта яны, заходнія рускія. Іх ідэйны бацька Салжаніцын пнецца даказаць, што няма такіх народаў, як украінскі і беларускі. Мы, маўляў, заўжды адчувалі сябе рускімі.

З-за такой вось ідэалогіі і вялі супраць нас пяць вякоў крывапралітныя войны. Сілай зброі спрабавалі прымусіць нас пагадзіцца з іх тэзісам.

Не атрымалася!

Другія чужынцы абразліва называлі нас быдлам, гэта значыць, скацінай. Нярэдка называлі нас не народам, а тутэйшымі.

Дык хто ж мы такія на самай справе?

Ласосі

Аднойчы рыбакі расказалі такую гісторыю. Ласось ішоў на нераст. Уверх па цячэнню. А тут перашкода. Вада падае з камянёў, і рыбе ніяк не ўдаецца ўскочыць наверх. Ласосі раз за разам спрабуюць... Безвынікова...

І тады статак адплывае назад. Спыняецца. Наперадзе — самыя буйныя самцы. Важакі, відаць. Услед за імі рыба бярэ разгон. Узнімаецца хваля, і на ёй ласосі пераадольваюць перашкоду. Праўда, многія з іх пры гэтым разбіваюцца аб камяні, струменіць з іх целаў у ваду кроў. Але статак выратаваны.

Мяне моцна ўразіў гэты расказ. Нават рыба і тая ўмее згуртавацца перад цяжкасцямі. І ў яе ў такі момант знаходзяцца важакі.

Чаму мой народ не хоча вось так, усёй грамадой, ірвануць да лепшай долі? Чаму мы, як напісаў народны паэт Пімен Панчанка:

Глядзім і лічым, што яшчэ не ўкралі?

Пра што зноў хлусяць?

Веры больш няма...

...Пра гэта ўсе мы думаем так горка,

І спадзёмся: хто? калі? калі?

Запаліць нам жыцця і праўды зорку,

І працы радасць пойдзе па зямлі?

Чаму мы ўсё глядзім і чакаем? Хто ж нам запаліць тую зорку праўды і жыцця? Мо інтэлігенцыя?

Жабрак у падземным пераходзе

— Як жыццё? Што турбуе? — пытаюся неяк у кіраўнікоў аднаго творчага саюза.

— Ды падаткі заелі... Няма чым плаціць нават бухгалтарцы, — чую ў адказ.

І яны з працягнутай рукой абіваюць парогі чыноўнікаў, просяць: падайце, Богам прашу...

Сумнае гэта відовішча.

Здзіўляе пазіцыя ўрада. Няўжо там ніяк не могуць зразумець, што, калі вучоны, пісьменнік, настаўнік ходзяць з працягнутай рукой, ніякага адраджэння нацыі не можа быць. Прагрэсу — тым болей.

Але яшчэ больш мяне здзіўляе сама інтэлігенцыя. Жабрака ў падземным пераходзе можна зразумець. У яго такі лёс. Толькі як вытлумачыць падобныя паводзіны інтэлігенцыі, творчых саюзаў... Яны ж — мозг нацыі. Што ж гэта за мозг, ды яшчэ ўсёй нацыі, які бачыць адзінае выйсце з бядоты — працягнуць руку і прасіць міласціну. Няўжо такім чынам яны збіраюцца адшукаць шлях да Беларусі?

Драматург Гавел не хадзіў у Празе з працягнутай рукой. Ён узначаліў народны рух. У тыя дні я быў на галоўнай плошчы Прагі і бачыў, як інтэлігенцыя стала з ім побач. Балгарскі вучоны Жэлеў таксама не выпрошваў для сябе прывілей, а стаў на чале рэформ. І сусед Ландсбергіс... Я быў у Варшаве, калі "Салідарнасць" набірала моцы і бачыў, як інтэлігенцыя накіроўвала яе рух.

Дзе нашыя Гавелы, Жэлевы?.. Я быў бы не шчырым, калі б не сказаў, што яны ёсць. Гэта Быкаў, Пазьняк, Хадыка... Але іх мала. Дзе творчыя саюзы? Дзе іх варыянт выхаду з крызісу? Чаму многія не ў стане ўзняць вочы вышэй уласнага жывата?

Гэта няпростае, складанае пытанне. І вельмі важнае.

У гады сталінскіх рэпрэсій на Беларусі знішчылі амаль усю інтэлігенцыю. Нам, па сутнасці, адсеклі галаву, пазбавілі мозгу. З астаткаў спрабавалі выхаваць рабска-халуйскага мутанта з вузенькім наменклатурным лобікам, скіраваным на ўласны пухленькі жывоцік. Такія не запальваюць зорку праўды і жыцця. А народ пры такім стане перастае быць нацыяй, становіцца насельніцтвам.

На працягу стагоддзяў было нямала перыядаў, калі наша інтэлігенцыя падвяргалася ганенням ці абмежаванням з боку "старэйшых братоў". Асаблівы ўціск адчувала мова і адукацыя.

Многія не могуць зразумець: чаму цяпер такія спрэчкі вакол мовы? Некаторыя шчыра лічаць, што яны не вартыя ўвагі, ну няхай будзе дзяржаўнай і руская мова.

А між тым гэта пытанне пытанняў. Ад яго вырашэння залежыць наш далейшы лёс. Як толькі адродзіцца мова, адразу падужэе, расквітнее інтэлігенцыя, у насельніцтва "адрастуць галава і мозг", і яно стане нацыяй.

Вось чаму чужынцы розных масцей узнялі такі гвалт і вэрхал вакол нашай мовы. Яны выдатна разумеюць: да таго часу, пакуль у нас будзе панаваць чужая мова, мы не адродзімся.

На сёлетнім агульным сходзе Акадэміі навук у грунтоўным дакладзе аб нацыянальнай свядомасці зроблены важнейшы вывад аб тым, што беларуская інтэлігенцыя аказалася няздольнай на палітычную барацьбу і пастаўлена як адно з ключавых пытанняў: што прадпрыняць, каб яна хоць трохі пачала займацца палітыкай?

Вось так! Дажыліся.

Халуйскі глей

Нямецкі пісьменнік мінулага стагоддзя Зейме выдаў крылатыя словы, якія да гэтага часу не сыходзяць са старонак газет і кніг. Вось яны:

"Загадваць — бяссэнсава, а кіраваць — мудра. Загадваюць тыя, хто не ўмее кіраваць."

Хто ў нас на капітанскіх мастках? Яны кіруюць ці загадваюць? Якія капітаны былі ў нас у мінулым?

Пачну, бадай, з апошняга. Наша зямля вельмі багата на таленты. Яна нарадзіла імёны, якімі магла б ганарыцца любая еўрапейская краіна. Скарына, Астрожскі, Каліноўскі... Нашы землякі першымі пачалі друкаваць кнігі сярод усходніх славян, першымі ў свеце зрабілі накід касмічнай ракеты... Не так даўно славуты Кембрыдж зняў капялюш перад шэрагам беларусаў і прызнаў кожнага з іх "чалавекам года". Эстафета працягваецца.

Але працягваецца і векавая загадка. На капітанскім мастку нярэдка аказваліся асобы з абмежаваным мысленнем і не дужа багатым інтэлектам. Вядома, было нямала і сапраўдных сыноў. Але сёння размова пра іншае. Праяўлялася сярод тых, хто трапляў на паверхі ўлады... ну, як бы гэта далікатна мовіць... адна брыдкая рысачка — нейкае рабска-халуйскае пакланенне чужынцам. Адны спраўна служылі літоўскаму каралю Міндоўгу, марылі выдаць сваіх дачок за яго апрычнікаў, другія падалі на калені перад палякам Зыгмундам, трэція білі паклоны царам і князям "старэйшага брата" з усходу.

Што было, тое было... Праз усю гісторыю праследжваецца гэтая брыдкая рысачка многіх нашых правіцеляў. Самым цяжкім для іх было выпрабаванне не "меднымі трубамі", а... карытам. Больш інтэлігентна было б сказаць — прывілеямі. Але ў публіцыстыцы скарыстоўваецца менавіта такі тэрмін і я называю гэту з'яву ім. Варта было чужынцам паабяцаць персанальна ім сякія-такія выгоды, ды пры гэтым яшчэ добра пачаставаць, і многія ахвотна станавіліся іхнімі халуямі, прадаючы нацыянальныя інтарэсы.

Прыём не новы. Людзі здаўна лавілі на ежу птушак. Нават хітранькі верабей і той не ўтрымаецца, каб не ўскочыць у клетку, калі бачыць там зерне. Так заманьвалі патрэбных жаніхоў разведзеныя маладухі і практычныя цешчы. Яны проста запрашалі хлопца ў госці і добра кармілі. Чаго-чаго, а прымакоў у нас хапала. І не толькі з бедных сем'яў, што яшчэ можна зразумець, але і з заможных, што не паддаецца ніякаму вытлумачэнню.

Розныя "браты" выдатна карысталіся гэтай слабінкай.

На жаль, і сёння мы бачым, як некаторыя змагаюцца не столькі за пабудову суверэннай дзяржавы, колькі за склейванне асколкаў былой імперыі. Іх так натхняе перспектыва быць "холуями единой и неделимой", што проста дзіву даешся. Невыпадкова, адзін паэт напісаў:

Дачаго ж у нас пагрузлі

У халуйскі глей чыны,

Адраджэння Беларусі

Горш баяцца, як чумы.

Мабыць, нам ужо час ад імя грамадскіх арганізацый устанавіць які анты-ордэн ці анты-медаль Халуя першай, другой і трэцяй ступені і ўручаць тым, хто надта вылузваецца на ніве служэння заваёўнікам.

Умела карыстаецца так званай тэорыяй карыта наша наменклатура. У будынку Савета Міністраў аж шэсць абедзенных залаў. У іх не толькі розны сервіс, але і меню... Ніжэйшы слой сам ідзе з падносам да раздачы. Выслужыўся — пераводзяць у той, дзе ўжо афіцыянт і больш разнастайнае меню. Так любы клерк пачынае марыць, як дабрацца да вышэйшай залы. У яго даволі хутка выпрацоўваецца звычка арыентавацца на ўласны жывот.

Вы помніце першыя сесіі Вярхоўнага Савета? Якія выкрывальныя былі выступленні многіх дэпутатаў. Колькі крытыкі выліта ў адрас урада. Але мне тады асабліва падабаліся твары наменклатурных босаў, якіх крытыкавалі. З якой абыякавасцю і нават нейкай загадкавай усмешкай успрымалі яны тыя тырады. Маўляў, паглядзім, што вы заспяваеце праз год.

Па меры таго, як дэпутаты-крытыкі асвойвалі абедзенныя залы Саўміна, атрымлівалі пуцёўкі ў наменклатурныя санаторыі ды ездзілі ў складзе дэлегацый за мяжу, і пачалі паводзіць сябе цішэй, часцей нахвальваць начальства. Зараз гэта называецца канструктыўным падыходам.

Мы цяпер перажываем момант, які даецца народу, і то далёка не кожнаму, адзін раз у тысячагоддзе. А то і многа радзей. Мы можам цывілізавана, без крыві выйсці з імперыі і пабудаваць квітнеючую дзяржаву.

Але я баюся, што ні парламент, ні ўрад, ні грамадства яшчэ не асэнсавалі ўсёй велічнасці, гістарычнасці гэтага моманту. І яго трагічнасці.

У чым трагічнасць? Імперыі без крыві не рвуцца. Чорныя хмары вайны кружаць паблізу... Югаславія, Абхазія, Таджыкістан, Паўночны Каўказ... Мяне здзіўляе наіўнасць асоб, якія сцвярджаюць, што гэта нас не тычыцца. Не так даўно я чуў падобныя меркаванні ад таджыкскіх калег, а яшчэ раней — ад грузінскіх... Многія ніяк не могуць уцяміць, што на ўсёй гэтай прасторы адбываюцца адны і тыя ж працэсы. І толькі глыбокі іх аналіз мог бы стаць той асновай, якая надавала б трывалы аптымізм. Але я пакуль што так і не пачуў грунтоўнага адказу на важнае пытанне: чаму там цячэ кроў?

Возьмем Чэхаславакію і Югаславію. Паглядзіце, як чэхі і славакі прыгожа разышліся. Чаму? Хто чуў грунтоўны адказ? Ніхто не чуў.

Зусім іншы малюнак назіраем у Югаславіі. Там страшныя злачынствы, гвалтаванні жанчын, здзекі над дзецьмі, ад якіх уздрыганулася ўся Еўропа. ААН стварыла трыбунал для суда над злачынцамі. Упершыню пасля суда над гітлераўцамі. Хаця там, у Югаславіі, ідзе такі ж, як і ў суседняй Чэхаславакіі працэс. Чаму па-рознаму? Зноў жа не чуваць адказу ад палітыкаў, якія бясконца красуюцца на тэлеэкране.

Я спрабаваў аналізаваць гэтыя працэсы. Яны наводзяць на даволі трывожныя прадчуванні.

Да нашага грамадства практычна не дайшла інфармацыя аб тым, што ў Чэхаславакіі амаль з усіх кіруючых стуктур розных узроўняў былі адхілены камуністы. Да руля ўлады прыйшлі новыя палітычныя сілы. У Югаславіі і яе рэспубліках засталіся камуністы. Менавіта яны гатовы ўсімі сродкамі, у тым ліку і зброяй, адстойваць "единую і неделимую" федэрацыю.

У нас пры царстве КПСС завязаўся карабахскі вузел, пралілася кроў у Вільнюсе, Рызе... Менавіта гэтыя сілы, партыі і рухі камуністычнай накіраванасці, настойліва выступаюць за аднаўленне СССР. Але, скажыце, як у яго запіхнуць Прыбалтыку, Украіну, Малдову, Азербайджан? Танкамі? Іншага шляху няма.

Не дай Бог, калі яны прыйдуць да ўлады! І пачнуць ствараць новы Савецкі Саюз! Гэта — югаслаўскі варыянт. Адна думка кідае ў дрыжыкі нашых суседзяў — тут жа столькі атамнай зброі і атамных станцый.

А ў нас, на Беларусі, менавіта гэтыя людзі пры ўладзе. Яны і не мяняліся.

Рыба гніе з галавы. І маральнасць расце адтуль. Паглядзіце, як амерыканцы выбіраюць прэзідэнтаў і губернатараў. Нібы рэнтгенам прасвечваюць кожнага прэтэндэнта. І калі выявіцца ў каго хоць малюсенькі маральны хіб — наверх не выплыве. Бо пры амаральным начальстве не можа быць маральнага грамадства.

Калі ў нас і надалей будзе шмат амаральнасці на паверхах улады, а нехта пры гэтым пачне пнуцца заклікаць змагацца за мараль унізе, дык ён альбо дурань, альбо дзейнічае амаральна.

Достоинству нас не научит тот, кто недостойно сам себя ведет.

Гэтым радкам больш тысячы гадоў.

Такім чынам, на самым адказным рубяжы сваёй гісторыі мы плывём па волі хваль. Гэта самы небяспечны від плавання. А многія нашы капітаны па калені ў глеі, пра які напісаў паэт.

(Працяг у наступным нумары.)

З першых вуснаў

Вячаслаў КУЗНЯЦОЎ:

"Беларусь шукае крыніцы "чорнага золата", але ў асноўным арыентуецца на Расію"

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Далейшая разведка неабходная па ўсёй упадзіне. І вось для таго, каб цалкам вывучыць гэты нафтаносны раён, дакладна вызначыць месцы новых месцанараджэнняў (а, паводле папярэдніх даных сейсмаразведкі, можна меркаваць, з вялікай доляй верагоднасці, што нафта там ёсць), неабходна прыкладна 300 мільёнаў долараў. З дэфіцытам рэспубліканскага бюджэту ў 17 працэнтаў, зацверджаным на гэты год, рэспубліка такія капіталаўкладанні ажыццявіць самастойна не можа. Такім чынам, неабходна шукаць памочнікаў — партнёраў, у тым ліку і прыцягваць замежных інвестараў.

У мінулым годзе на савецка-амерыканскім Эканамічным савеце (ён быў створаны яшчэ пры СССР) я выступаў з дакладам аб эканамічнай сітуацыі ў рэспубліцы. Тады ж да мяне звярнуліся прадстаўнікі буйных амерыканскіх нафтаздабываючых кампаній з прапановай супрацоўнічаць. Завязаліся кантакты. У Беларусь прыбылі іх спецыялісты па нафтаразведцы, вывучылі даныя нашых пошукаў. Праявілі зацікаўленасць у сумеснай распрацоўцы нафтавых месцанараджэнняў і прапанавалі ўкласці ў яе 100 мільёнаў долараў. Запрасілі да сябе азнаёміцца з іх магчымасцямі.

У ходзе перагавораў, якія адбыліся ў канцы лютага, кіраўнікі такіх фірм з сусветным імем, як вытворчая кампанія "Грайнберг прадакшан карпарэйшн", акцыянернае таварыства "Санта-фе Енерджы Рысорсаз", прапанавалі свой праект кантракта. Ён прадугледжваў укладанне іх капіталу ў нашы ўжо разведаныя месцанараджэнні, у тым ліку і распрацоўваемыя. Яны гарантавалі павелічэнне здабычы нафты і вызначалі долі абодвух бакоў. Прычым агаворвалі, што разведку новых крыніц "чорнага золата" пачнуць пасля пагашэння сваіх затрат і атрымання прыбытку. Зразумела, мы на такое пайсці не маглі. Нас у першую чаргу і перш за ўсё цікавяць разведка і здабыча нафты ў новых рэгіёнах. Пачаўся цягучы працэс перагавораў, паступовых узаемных уступак. У выніку мы дасягнулі гранічнага ўзроўню ўзгаднення пазіцый.

— Ці нельга расшыфраваць, што значыць "гранічны ўзровень узгаднення пазіцый" ці да падпісання кантракта гэта камерцыйная тайна?

— Праект кантракта яшчэ будзе дапрацоўвацца нашымі экспертамі. А ўвогуле, не называючы лічбаў, магу сказаць, што нам удалося пераканаць амерыканцаў укласці капітал адначасова і ў разведку, і ў павелічэнне здабычы з дзеючых шчылін. Прычым, што для нас найбольш важна, інвестыцыі будуць ісці паралельна па гэтых двух напрамках у роўных долях, а не паслядоўна, на чым яны ў пачатку настойвалі.

— Вы сказалі, што першая прапанова аб інвесціраванні капіталу датычыла 100 мільёнаў долараў, а якая, калі не сакрэт, мяркуемая сума пасля перагавораў?

— Практычна неабмежаваная, што таксама прынцыпова важна. Мы вызначаем ім участак для разведкі і некалькі шчылін для павелічэння здабычы. Якую тэхналогію яны прыменяць, гэта іх справа. Амерыканцы ўпэўнены ў поспеху. Павінен заўважыць, што кампаніі, з якімі мы маем справу, не адзін дзесятак гадоў спецыялізуюцца менавіта на здабычы цяжказдабываемай нафты.

— Іх упэўненасць на нечым заснавана?

— Даныя нашай сейсмаразведкі яны праанalізавалі ў сябе з дапамогай сваёй тэхнікі і камп'ютэраў. Вынікі станоўчыя, хаця канчатковы адказ дасць непасрэдна бурэнне. Але амерыканцы ёсць амерыканцы. На перагаворах яны зрабілі на першы погляд, здавалася б, парадаксальную заяву: мы не займаемся здабычай нафты самой па сабе, мы займаемся бізнесам, які павінен прыносіць прыбытак, здабыча нафты — наш бізнес.

— Вячаслаў Мікалаевіч, запасы беларускай нафты небясконцыя. Пагадзіцеся, калісьці яны будуць вычарпаны.

— Ужо ў бліжэйшы час неабходна распрацаваць і прыняць дзяржаўную праграму забеспячэння народнай гаспадаркі рэспублікі ўсімі відамі энергарэсурсаў. Гэта і павелічэнне здабычы сваіх карысных выкапняў, і закупак нафты, газу, і пошук іншых рэзерваў, уключаючы і сістэму жорсткай эканоміі. Будзем ствараць і развіваць сумесныя нафтаздабываючыя прадпрыемствы з Расіяй. Ужо заключана пагадненне з вытворчым аб'яднаннем "Ноябрьскнефтегаз". Беларусі прадастаўлена пяць месцанараджэнняў. Не адмовімся ад выгаднага супрацоўніцтва і з іншымі замежнымі інвестарамі.

— Але асноўныя нашы інтарэсы ў галіне нафтаздабычы ўсё ж на Усходзе ці ўжо змяшчаюцца на Захад?

— Толькі ў Расіі. Па-першае, мы ўжо там дастаткова доўга працуем, уклалі ў асваенне і развіццё нафтаздабываючых раёнаў шмат сродкаў і намаганняў. Нас там ведаюць, нават у цяперашні няўстойлівы час, як самых надзейных партнёраў. Акрамя гэтага, неабходна ўлічыць, што якой бы сёння высокай ні была цана на расійскую нафту, усё ж яна складае толькі 37 працэнтаў сусветнага ўзроўню. І гэта ўжо з галіны эканамічных інтарэсаў.

Але мы павінны адысці ад ранейшай практыкі выпрошвання квот. Трэба рабіць, прабачце, па-амерыканску — займацца бізнесам: укладваць свае капіталы ў нафта-, газаздабываючыя прадпрыемствы і атрымліваць сваю долю ад здабычы. Гэта таксама больш надзейна застрахуе народную гаспадарку рэспублікі ад магчымых палітычных катаклізмаў.

А.КРЫЖАНОЎСКІ.

Репортер узнал

И небо покажется в алмазах

Цех синтезоалмазных порошков вступил в строй на гомельском заводе "Кристалл".

Благодаря новой технологии заводчане смогут поставлять на рынок дефицитные алмазные боры для стоматологических поликлиник. Испытание таких боров с успехом проходит в поликлинике N 3 Новобелицкого района Гомеля. По свидетельству главврача Л.Медведева, они отличаются отменным качеством. Возможно, вскоре алмазные боры, как и одноразовые шприцы, можно будет приобрести в аптеке каждому желающему.

Анатолий ГОТОВЧИЦ.

Им тоже хотелось порулить...

Для предотвращения беды работникам ГАИ пришлось применять оружие, останавливая мчавшийся без правил УАЗик.

Находились в нем трое психически больных, завладевших больничным автомобилем по легкомыслию водителя и сопровождавших лиц. Во время транспортировки троица была оставлена в автомобиле без присмотра в г.п.Городище, что на Брестчине.

Василий ВИКТОРОВИЧ.

Зубны боль стаматолагаў

У сапраўдны зубны больператварыліся для стаматолагаў рэспублікі многія праблемы, якія датычаць гэтай галіны медыцыны. Сёння яе патрэбы забяспечваюцца толькі на 20—30 працэнтаў.

Катастрафічна не хапае лякарстваў, матэрыялаў, інструментарыя і абсталявання. З распадам былога Саюза спыніліся ў Беларусь гэтыя жыццёва важныя пастаўкі. Такую сітуацыю тут жа выкарысталі камерцыйныя структуры. На бедны "стаматалагічны" рынак хлынуў паток няякаснага абсталявання і матэрыялаў. Прычым на ўсё ўстаноўлены астранамічныя цэны.

Дапамагчы клінікам набыць добротны тавар, забяспечыць іх неабходнымі лякарствамі — гэтыя і многія іншыя вострыя праблемы заклікана вырашыць створаная ў рэспубліцы Беларуская стаматалагічная асацыяцыя. Узначаліў новую арганізацыю, якая будзе працаваць у цесным кантакце з Міністэрствам аховы здароўя, прафесар загадчык кафедры Мінскага медыцынскага інстытута Эдуард Мельнічэнка. Асацыяцыя ўстановіць дзейсны кантроль за новастворанымі камерцыйнымі структурамі, каб людзі, заплаціўшы за лячэнне зубоў грошы, змаглі атрымаць высокакваліфікаваную дапамогу.

Наталля НЕВІДОМАЯ,
Белінфарм.

 НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Закон Рэспублікі Беларусь

Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь

РАЗДЗЕЛ І. АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. Пракуратура ў Рэспубліцы Беларусь

Пракуратура ў Рэспубліцы Беларусь — падсправаздачны Вярхоўнаму Савету Рэспублікі Беларусь самастойны орган, які ажыццяўляе ад імя дзяржавы вышэйшы нагляд за выкананнем законаў.

Артыкул 2. Мэты і напрамкі дзейнасці пракуратуры

Дзейнасць пракуратуры накіравана на забеспячэнне вяршэнства закона, умацаванне законнасці ў мэтах абароны правоў і свабод грамадзян, законных інтарэсаў дзяржавы, суб'ектаў гаспадарання, устаноў, арганізацый, грамадскіх аб'яднанняў.

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь і падначаленыя яму пракуроры ажыццяўляюць нагляд:

за дакладным і аднастайным выкананнем законаў рэспубліканскімі, мясцовымі органамі дзяржаўнага і гаспадарчага кіравання і кантролю, мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў і іншымі органамі мясцовага самакіравання, воінскімі фарміраваннямі і ўстановамі, органамі дзяржаўнай бяспекі, унутраных спраў і міліцыі, суб'ектамі гаспадарання незалежна ад прыналежнасці і форм уласнасці, установамі і арганізацыямі, палітычнымі партыямі, іншымі грамадскімі і рэлігійнымі аб'яднаннямі, службовымі асобамі і грамадзянамі;

за выкананнем законаў органамі, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства;

за адпаведнасцю закону судовых рашэнняў па грамадзянскіх і крымінальных справах, справах аб адміністрацыйных правапарушэннях;

за выкананнем законаў у месцах утрымання затрыманых, папярэдняга зняволення, пры выкананні пакаранняў і іншых мер прымусовага характару, якія назначаюцца судом.

У выпадках, прадугледжаных законам, пракуратура ажыццяўляе расследаванне злачынстваў.

Пракуроры ўдзельнічаюць у разглядзе спраў судамі, падтрымліваюць дзяржаўнае абвінавачанне.

Артыкул 3. Прававыя асновы дзейнасці пракуратуры

Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці органаў пракуратуры вызначаюцца Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, гэтым Законам і іншымі заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 4. Прынцыпы арганізацыі і дзейнасці пракуратуры

Органы Пракуратуры Рэспублікі Беларусь:

1) складаюць адзіную цэнтралізаваную сістэму з падначаленнем ніжэйстаячых пракурораў вышэйстаячым і Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь;

2) ажыццяўляюць паўнамоцтвы ў межах сваёй кампетэнцыі незалежна ад органаў дзяржаўнай улады і кіравання, службовых асоб, сродкаў масавай інфармацыі, палітычных, іншых грамадскіх і рэлігійных аб'яднанняў у адпаведнасці з Канстытуцыяй і законамі Рэспублікі Беларусь;

3) прымаюць меры па спыненню парушэнняў закона, ад каго б яны ні зыходзілі, аднаўленню парушаных правоў і прыцягненню да ўстаноўленай законам адказнасці асоб, якія дапусцілі гэтыя парушэнні;

4) узаемадзейнічаюць з іншымі праваахоўнымі органамі ў справе ўмацавання правапарадку;

5) дзейнічаюць галосна і адкрыта ў той меры, у якой гэта не супярэчыць патрабаванням закона аб ахове правоў і свабод асобы, а таксама дзяржаўнай і іншай тайны, што ахоўваецца законам.

Артыкул 5. Дзейнасць пракуратуры і правы асобы

Пры ажыццяўленні сваёй дзейнасці пракурорскія работнікі забяспечваюць захаванне гарантаваных дзяржавай правоў і свабод асобы незалежна ад грамадзянства, сацыяльнага і маёмаснага становішча, расавай і нацыянальнай прыналежнасці, мовы, полу, узросту, адукацыі, адносін да рэлігіі, палітычных і іншых перакананняў. Абмежаванне грамадзян у іх правах і свабодах дапускаецца толькі на падставах і ў парадку, прадугледжаных законам. Не дапускаецца выдаванне звестак, якія адносяцца да асабістага жыцця грамадзяніна, зневажаюць яго гонар і годнасць або могуць пашкодзіць яго правам і законным інтарэсам, калі выкананне прадугледжаных законам абавязкаў не патрабуе іншага.

Пракурорскія работнікі пры расследаванні злачынстваў прадстаўляюць затрыманым і ўзятым пад варту асобам магчымасць рэалізацыі права на юрыдычную абарону.

Грамадзяне маюць права атрымліваць ад органаў пракуратуры растлумачэнні, інфармацыю наконт абмежавання іх правоў і свабод, знаёміцца з матэрыяламі, якія ёсць у адносінах да іх, пасля завяршэння праверкі або расследавання. Асоба, лічачы, што дзеяннямі пракурорскага работніка ўшчэмлены яго правы, свабоды і законныя інтарэсы, мае права абскардзіць іх вышэйстаячаму пракурору, а ў выпадках, прадугледжаных законам, — у суд.

Артыкул 6. Гарантыі незалежнасці пракуратуры

Уздзеянне ў якой бы там ні было форме службовых асоб органаў дзяржаўнай улады і кіравання, прадстаўнікоў палітычных партый, іншых грамадскіх і рэлігійных аб'яднанняў, сродкаў масавай інфармацыі і іх прадстаўнікоў, а таксама грамадзян на пракурорскіх работнікаў з мэтай прымусіць іх прыняць незаконнае рашэнне або перашкодзіць іх законнай дзейнасці забараняецца і цягне ўстаноўленую законам адказнасць.

Пракурорскія работнікі не могуць займацца палітычнай дзейнасцю і ў сваёй службовай дзейнасці не звязаны рашэннямі палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, якія дамагаюцца палітычных мэт.

Артыкул 7. Абавязковасць выканання патрабаванняў пракурора

Патрабаванні пракурора, якія вынікаюць з яго паўнамоцтваў, пералічаных у артыкулах 22, 24 і 34 гэтага Закона, падлягаюць безумоўнаму выкананню ва ўстаноўлены тэрмін.

Статыстычная і іншая інфармацыя (даведкі, дакументы, іх копіі і да т.п.), неабходная для ажыццяўлення пракурорскай дзейнасці, прадастаўляецца бясплатна.

Службовыя асобы і грамадзяне абавязаны з'яўляцца па выкліку пракурора і даваць тлумачэнні па акалічнасцях, звязаных з праверкай або расследаваннем. У выпадку ўхілення ад яўкі службовая асоба або грамадзянін па пастанове пракурора дастаўляецца органамі міліцыі прымусова.

Невыкананне службовымі асобамі і грамадзянамі законных патрабаванняў пракурора цягне прадугледжаную законам адказнасць.

Артыкул 8. Удзел пракурора ў пасяджэннях органаў дзяржаўнай улады і кіравання

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь, яго намеснікі маюць права прымаць удзел у пасяджэннях Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь і органаў, якія ён утварае, урада Рэспублікі Беларусь, Пленума Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь і яго Прэзідыума, Пленума Вышэйшага гаспадарчага суда Рэспублікі Беларусь.

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь, пракуроры тэрытарыяльных і спецыялізаваных пракуратур, іх намеснікі, а таксама па іх даручэнню памочнікі пракурораў маюць права ўдзельнічаць у пасяджэннях калегіяльных органаў дзяржаўнага кіравання і мясцовых Саветаў народных дэпутатаў.

Артыкул 9. Права заканадаўчай ініцыятывы

У адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь валодае правам заканадаўчай ініцыятывы ў Вярхоўным Савеце Рэспублікі Беларусь.

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь правамоцны ўносіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прадстаўленні па тлумачэнню законаў, якія патрабуюць тлумачэння законаў.

Артыкул 10. Разгляд у органах пракуратуры заяў і скаргаў

У органах пракуратуры ў адпаведнасці з яе кампетэнцыяй вырашаюцца не падведамныя суду заявы і скаргі, што змяшчаюць звесткі аб парушэнні законаў, а таксама скаргі на судовыя рашэнні, якія ўступілі ў законную сілу. Прынятыя пракурорам рашэнні па такіх скаргах могуць быць абскарджаны вышэйстаячаму пракурору.

Пракурор ва ўстаноўленым законам парадку прымае меры па аднаўленню парушаных правоў і свабод грамадзян, законных інтарэсаў грамадзян і юрыдычных асоб і прыцягненню парушальнікаў да ўстаноўленай законам адказнасці.

Пракурор вядзе асабісты прыём грамадзян, ажыццяўляе нагляд за выкананнем патрабаванняў заканадаўства, якое рэгулюе парадак разгляду скаргаў і заяў на прадпрыемствах, ва ўстановах, у арганізацыях і службовымі асобамі.

Артыкул 11. Кантроль за дзейнасцю пракуратуры

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь ажыццяўляе кантроль за дзейнасцю пракуратуры праз Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, камісію Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, якая кантралюе яе дзейнасць, а таксама праз іншыя камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях, аднесеных да іх ведання. Народныя дэпутаты атрымліваюць звесткі аб дзейнасці пракуратуры ў парадку, устаноўленым заканадаўствам.

Кантроль судовых органаў за захаваннем пракуратурай правоў і свабод асобы ажыццяўляецца ў ходзе разгляду судамі крымінальных спраў, спраў аб правапарушэннях, якія ўчынены пракурорскімі работнікамі, заяў, накіраваных пракурорамі ў судовыя органы, а таксама ў іншых выпадках, прадугледжаных законам.

Ведамасны кантроль за дзейнасцю органаў пракуратуры ажыццяўляе Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ ІІ. СІСТЭМА І АРГАНІЗАЦЫЯ ОРГАНАЎ ПРАКУРАТУРЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 12. Сістэма органаў Пракуратуры Рэспублікі Беларусь

Пракуратуру Рэспублікі Беларусь утвараюць рэспубліканская пракуратура, якая з'яўляецца цэнтральным апаратам сістэмы органаў пракуратуры, пракуратуры абласцей, горада Мінска, пракуратуры раёнаў (гарадоў), міжраённыя пракуратуры, а таксама спецыялізаваныя пракуратуры, прыроўненыя да пракуратур абласцей, пракуратур раёнаў (гарадоў), міжраённых пракуратур.

Пытанне аб стварэнні або скасаванні тэрытарыяльных і спецыялізаваных пракуратур вырашаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь.

Структура органаў пракуратуры зацвярджаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 13. Назначэнне і вызваленне Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь

У адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь назначаецца на пасаду і вызваляецца ад пасады Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь і яму падсправаздачны.

Вызваленне Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь ад пасады на працягу тэрміну паўнамоцтваў можа мець месца толькі ў выпадках учынення ім злачынства, у сувязі з немагчымасцю выканання абавязкаў па службе па стану здароўя, а таксама па асабістаму жаданню.

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь мае першага намесніка і намеснікаў, якія назначаюцца на пасаду і вызваляюцца ад пасады па яго прадстаўленню Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 14. Назначэнне і вызваленне ніжэйстаячых пракурораў

Пракуроры абласцей, горада Мінска, прыроўненыя да іх пракуроры назначаюцца на пасаду і вызваляюцца ад пасады Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь, яму падначалены і падсправаздачны.

Пракуроры раёнаў (гарадоў), міжраённыя пракуроры і прыроўненыя да іх пракуроры назначаюцца на пасаду і вызваляюцца ад пасады Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь, падначалены і падсправаздачны вышэйстаячым пракурорам і Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь.

Парадак назначэння на пасаду і вызвалення ад пасады іншых пракурорскіх работнікаў вызначаецца Палажэннем аб праходжанні службы ў органах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь, якое зацвярджаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 15. Тэрмін паўнамоцтваў пракурораў

Тэрмін паўнамоцтваў Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь і ўсіх ніжэйстаячых пракурораў — пяць гадоў.

Артыкул 16. Паўнамоцтвы Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь па кіраўніцтву органамі пракуратуры

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь кіруе дзейнасцю ўсіх органаў пракуратуры і ажыццяўляе сіламі апарату кантроль за іх работай, у адпаведнасці з законамі выдае загады, указанні, распараджэнні, зацвярджае палажэнні і інструкцыі, абавязковыя для выканання ўсімі работнікамі органаў Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь зацвярджае ў межах бюджэтных асігнаванняў арганізацыйную структуру і штатны расклад органаў пракуратуры.

Артыкул 17. Паўнамоцтвы пракурораў абласцей, горада Мінска, прыроўненых да іх пракурораў па кіраўніцтву падпарадкаванымі органамі пракуратуры

Пракуроры абласцей, горада Мінска, прыроўненыя да іх пракуроры кіруюць дзейнасцю апаратаў адпаведных пракуратур і падпарадкаваных органаў пракуратуры, выдаюць загады, указанні і распараджэнні, абавязковыя для выканання ўсімі падначаленымі работнікамі.

Артыкул 18. Паўнамоцтвы пракурораў гарадоў з раённым дзяленнем па кіраўніцтву падпарадкаванымі органамі пракуратуры

Пракуроры гарадоў з раённым дзяленнем кіруюць дзейнасцю раённых пракуратур, уносяць вышэйстаячаму пракурору прапановы аб змяненні штатнай колькасці апарату і падпарадкаваных пракуратур, аб расстаноўцы кадраў.

Артыкул 19. Следчы апарат пракуратуры

Следчы апарат рэспубліканскай пракуратуры складаецца са следчага аддзела па асоба важных справах, у які ўваходзяць начальнік аддзела, яго намеснік, старшыя следчыя па асоба важных справах, следчыя па асоба важных справах, следчыя-крыміналісты.

Следчыя апараты пракуратур абласцей, горада Мінска і прыроўненых да іх пракуратур складаюцца са следчых аддзелаў па важнейшых справах, у якія ўваходзяць начальнікі аддзелаў, старшыя следчыя па важнейшых справах, следчыя па важнейшых справах, следчыя-крыміналісты.

Следчыя апараты ў пракуратурах раёнаў (гарадоў), міжраённых і прыроўненых да іх пракуратурах складаюцца са старшых следчых і следчых.

Следчыя пракуратуры праводзяць расследаванне па справах аб злачынствах, аднесеных законам да іх падследнасці, а таксама па любых іншых справах па ўказанню пракурора.

Артыкул 20. Калегіі органаў пракуратуры

У рэспубліканскай пракуратуры ўтвараецца калегія ў складзе Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь (старшыня), яго першага намесніка і намеснікаў (па пасадзе) і іншых пракурорскіх работнікаў. Персанальны склад калегіі зацвярджаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь.

У пракуратурах абласцей, горада Мінска і прыроўненых да іх пракуратурах утвараюцца калегіі ў складзе пракурора (старшыня), яго першага намесніка і намеснікаў (па пасадзе) і іншых пракурорскіх работнікаў. Персанальныя склады калегій зацвярджаюцца Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню адпаведнага пракурора.

Калегія з'яўляецца дарадчым органам пры адпаведным пракуроры і разглядае найбольш важныя пытанні дзейнасці пракуратуры, якія патрабуюць калектыўнага абмеркавання і выпрацоўкі рашэнняў, абмяркоўвае праекты важнейшых загадаў і ўказанняў, справаздачы і паведамленні кіраўнікоў структурных падраздзяленняў, ніжэйстаячых пракурораў і іншых пракурорскіх работнікаў. На пасяджэннях калегій могуць заслухоўвацца паведамленні і тлумачэнні кіраўнікоў органаў дзяржаўнага кіравання і кантролю, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый, іншых службовых асоб па пытаннях выканання законаў.

РАЗДЗЕЛ ІІІ. ПРАКУРОРСКІ НАГЛЯД

Глава 1. НАГЛЯД ЗА ВЫКАНАННЕМ ЗАКОНАЎ ОРГАНАМІ ЎЛАДЫ І КІРАВАННЯ, ПРАДПРЫЕМСТВАМІ, УСТАНОВАМІ І АРГАНІЗАЦЫЯМІ, СЛУЖБОВЫМІ АСОБАМІ І ГРАМАДЗЯНАМІ (АГУЛЬНЫ НАГЛЯД)

Артыкул 21. Прадмет нагляду

Прадметам агульнага нагляду з'яўляецца дакладнае і аднастайнае выкананне законаў усімі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі, указанымі ў артыкуле 2 гэтага Закона.

Пракуратура не ўмешваецца ў аператыўна-вытворчую дзейнасць прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый. Праверкі выканання законаў праводзяцца на падставе паведамленняў і іншых наяўных даных аб парушэннях законнасці, якія патрабуюць непасрэднага пракурорскага рэагавання.

Артыкул 22. Паўнамоцтвы пракурора пры ажыццяўленні агульнага нагляду

У працэсе праверкі, якая праводзіцца на падставах, указаных у артыкуле 21 гэтага Закона, пракурор мае права:

1) па прад'яўленню службовага пасведчання бесперашкодна ўваходзіць на тэрыторыю і ў памяшканні прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый (незалежна ад форм уласнасці, падведамнасці і віду прапускнога рэжыму), указаных у артыкуле 2 гэтага Закона, мець доступ да іх дакументаў, правяраць выкананне законаў;

2) патрабаваць ад кіраўнікоў і іншых службовых асоб прадастаўлення выдаваемых імі загадаў, інструкцый, рашэнняў, распараджэнняў і іншых актаў, неабходных дакументаў і матэрыялаў, статыстычных і іншых звестак, правядзення праверак і рэвізій дзейнасці падкантрольных або падведамных прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый і падначаленых ім службовых асоб, выдзялення спецыялістаў для высвятлення ўзнікшых пытанняў, правядзення экспертыз, праверак па матэрыялах, паведамленнях і заявах, што паступілі ў пракуратуру, і абавязваць паведамляць аб іх выніках. Службовыя асобы абавязаны прыступіць да выканання патрабаванняў пракурора аб правядзенні праверак, рэвізій і экспертыз не пазней дзесяці дзён пасля іх паступлення, калі іншае не агаворана пракурорам;

3) выклікаць службовых асоб, грамадзян і патрабаваць ад іх тлумачэнняў наконт парушэнняў закона; у выпадках, прадугледжаных законам, запатрабаваць ад службовых асоб, грамадзян дэкларацыі аб крыніцах даходаў;

4) правяраць законнасць адміністрацыйнага затрымання грамадзян і прымянення да іх мер уздзеяння за адміністрацыйныя правапарушэнні; вызваляць сваёй пастановай асоб, незаконна падвергнутых адміністрацыйнаму затрыманню несудовымі органамі.

Пры ўстанаўленні парушэнняў закона ў залежнасці ад іх характару пракурор або яго намеснік у межах сваёй кампетэнцыі:

1) апратэстоўвае акты рэспубліканскіх і мясцовых органаў дзяржаўнага і гаспадарчага кіравання і кантролю, мясцовых Саветаў народных дэпутатаў і іншых органаў мясцовага самакіравання, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый, палітычных партый, іншых грамадскіх і рэлігійных аб'яднанняў, а таксама рашэнні і дзеянні службовых асоб;

2) апратэстоўвае ва ўстаноўленым парадку пастановы па справах аб адміністрацыйных правапарушэннях, якія супярэчаць закону;

3) уносіць прадстаўленні з патрабаваннем аб устараненні парушэнняў закона, прычын парушэнняў і ўмоў, якія ім спрыяюць, выносіць прадпісанні аб устараненні парушэнняў закона;

4) афіцыяльна папярэджвае службовых асоб, грамадзян аб недапушчальнасці парушэння імі патрабаванняў закона;

5) ва ўстаноўленым парадку вырашае пытанне аб прыцягненні парушальнікаў закона да крымінальнай або адміністрацыйнай адказнасці, узбуджае дысцыплінарныя справы, ставіць пытанне аб роспуску мясцовага Савета народных дэпутатаў, які не выконвае законы або пастановы, прынятыя вышэйшым органам дзяржаўнай улады рэспублікі;

6) аспрэчвае ў судах неабгрунтаванае адхіленне пратэсту на прававы акт, які супярэчыць закону, або пакіданне яго без разгляду; прад'яўляе ў суды іскі і заявы ў абарону правоў і законных інтарэсаў дзяржавы, а таксама грамадзян і юрыдычных асоб, калі яны пазбаўлены магчымасці самастойна абараніць свае інтарэсы.

Глава 2. НАГЛЯД ЗА ВЫКАНАННЕМ ЗАКОНАЎ ОРГАНАМІ, ЯКІЯ АЖЫЦЦЯЎЛЯЮЦЬ АПЕРАТЫЎНА-ВЫШУКОВУЮ ДЗЕЙНАСЦЬ, ДАЗНАННЕ І ПАПЯРЭДНЯЕ СЛЕДСТВА

Артыкул 23. Прадмет нагляду

Прадметам нагляду з'яўляецца выкананне ўсімі органамі, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства, патрабаванняў заканадаўства з тым, каб:

забяспечвалася абарона асобы, дзяржавы і юрыдычных асоб ад злачынных замахаў; выконваўся прадугледжаны законам парадак вырашэння заяў і паведамленняў аб злачынствах, выканання аператыўна-вышуковых мерапрыемстваў, узбуджэння крымінальных спраў, расследавання злачынных дзеянняў, прыпынення і спынення вядзення па крымінальных справах, а таксама захоўваліся тэрміны правядзення расследавання і ўтрымання пад вартай;

не дапускалася незаконнае прыцягненне грамадзян да крымінальнай адказнасці; пры расследаванні злачынства няўхільна выконвалася патрабаванне закона аб усебаковым, поўным і аб'ектыўным даследаванні ўсіх акалічнасцей, якія выкрываюць абвінавачванага, змякчаюць і абцяжваюць яго адказнасць; строга захоўваліся правы і законныя інтарэсы ўдзельнікаў працэсу і іншых грамадзян;

ажыццяўляліся меры па папярэджанню злачынстваў, устараненню прычын і ўмоў, якія садзейнічаюць іх учыненню.

Артыкул 24. Паўнамоцтвы пракурора пры ажыццяўленні нагляду за выкананнем законаў органамі, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства

Пры ажыццяўленні нагляду за законнасцю дзеянняў органаў, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства, пракурор у парадку, устаноўленым заканадаўствам, у межах сваёй кампетэнцыі:

1) правярае выкананне патрабаванняў закона аб прыёме, рэгістрацыі і вырашэнні заяў і паведамленняў аб злачынствах, што ўчынены або рыхтуюцца;

2) патрабуе ад гэтых органаў для праверкі крымінальныя справы, дакументы, матэрыялы і іншыя звесткі аб злачынствах, што ўчынены або рыхтуюцца, аб ходзе аператыўна-вышуковай дзейнасці, дазнання, папярэдняга следства;

3) разглядае і вырашае скаргі на дзеянні і рашэнні асоб, якія праводзяць дазнанне і папярэдняе следства;

4) адмяняе незаконныя і неабгрунтаваныя пастановы следчых і асоб, якія праводзяць дазнанне, а таксама неадпаведныя закону ўказанні і пастановы кіраўнікоў следчых падраздзяленняў і органаў дазнання;

5) санкцыяніруе ўзяцце асобы пад варту, правядзенне вобыску, накладанне арышту на паштова-тэлеграфную карэспандэнцыю і яе выманне, праслухоўванне тэлефонных і іншых перагавораў, тэлеграфных паведамленняў, якія перадаюцца па тэхнічных каналах сувязі, выманне трупа з месца пахавання (эксгумацыя), змяшчэнне падазронага або абвінавачванага, якія не ўтрымліваюцца пад вартай, у лячэбна-псіхіятрычную ўстанову, адхіленне абвінавачванага ад пасады;

6) прадаўжае і ўстанаўлівае тэрмін расследавання, утрымання пад вартай у якасці меры стрымання ў выпадках і парадку, устаноўленых законам;

7) вяртае крымінальныя справы органам дазнання і папярэдняга следства з пісьмовымі ўказаннямі аб правядзенні дадатковага расследавання;

8) мае права ўдзельнічаць у правядзенні дазнання і папярэдняга следства, а таксама асабіста праводзіць асобныя следчыя дзеянні ці расследаванне ў поўным аб'ёме па любой справе або даручыць гэта падначаленаму пракурорскаму работніку;

9) забірае ад органа дазнання і перадае ў следчае падраздзяленне любую справу, а таксама забірае ад аднаго следчага і даручае кіраўніку адпаведнага следчага падраздзялення перадаць справу другому следчаму ў мэтах забеспячэння найбольш поўнага і аб'ектыўнага расследавання;

10) узбуджае крымінальныя справы і перадае іх па падследнасці, спыняе або прыпыняе вядзенне па крымінальных справах, зацвярджае абвінаваўчыя заключэнні (пастановы), накіроўвае крымінальныя справы ў суд;

11) пры неабходнасці патрабуе ад кіраўнікоў органаў унутраных спраў, дзяржаўнай бяспекі, следчых апаратаў і органаў дазнання, правядзення праверак у падпарадкаваных ім органах у мэтах устаранення парушэнняў закона.

Указанні Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь па пытаннях следства і дазнання, якія не патрабуюць заканадаўчага рэгулявання, з'яўляюцца абавязковымі для выканання.

Іншыя правы і абавязкі пракурора пры ажыццяўленні нагляду за выкананнем законаў органамі, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства, могуць вызначацца таксама іншымі заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 25. Санкцыі пракурора

Права дачы санкцыі на ўзяцце асобы пад варту і санкцыяніравання іншых дзеянняў, указаных у пункце 5 часткі першай артыкула 24, належыць Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь, пракурорам абласцей, горада Мінска, пракурорам раёнаў (гарадоў), міжраённым і іншым прыроўненым да іх пракурорам і іх намеснікам.

Глава 3. НАГЛЯД ЗА АДПАВЕДНАСЦЮ ЗАКОНУ СУДОВЫХ РАШЭННЯЎ

Артыкул 26. Прадмет нагляду

Прадметам нагляду з'яўляюцца законнасць і абгрунтаванасць рашэнняў, прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў па грамадзянскіх і крымінальных справах, справах аб адміністрацыйных правапарушэннях.

Артыкул 27. Паўнамоцтвы пракурора пры ажыццяўленні нагляду за адпаведнасцю закону судовых рашэнняў

Пры ажыццяўленні нагляду за адпаведнасцю закону судовых рашэнняў пракурор мае права (а ў выпадках, прадугледжаных законам, абавязаны):

1) удзельнічаць у распарадчым пасяджэнні суда, у судовым разборы спраў па першай інстанцыі, у касацыйным і наглядным парадку, даваць заключэнні па грамадзянскіх справах;

2) у выпадках і ў парадку, устаноўленых законам, прыносіць прыватныя, касацыйныя і наглядныя пратэсты на рашэнні, прыгаворы, вызначэнні і пастановы суда (суддзі);

3) накіроўваць у суд прадстаўленні аб пераглядзе рашэнняў, вызначэнняў, пастаноў па грамадзянскіх справах і заключэнні аб аднаўленні крымінальных спраў па новаадкрытых акалічнасцях;

4) у межах сваёй кампетэнцыі запатрабаваць з суда любую справу (групу спраў), па якой рашэнне, прыгавор, вызначэнне або пастанова ўступілі ў законную сілу, і прыносіць пратэст у парадку нагляду ці, калі гэта выходзіць за межы яго кампетэнцыі, звяртацца з прадстаўленнем да вышэйстаячага пракурора аб прынясенні пратэсту;

5) адклікаць прынесены ім пратэст на рашэнне, прыгавор, вызначэнне або пастанову суда (суддзі) да пачатку разгляду пратэсту судом (суддзёй).

Артыкул 28. Удзел пракурора ў разглядзе спраў судамі

Пракурор у межах сваёй кампетэнцыі ўдзельнічае ў разглядзе судом першай інстанцыі (суддзёй) грамадзянскіх і крымінальных спраў, спраў аб адміністрацыйных правапарушэннях у выпадках, калі гэта прадугледжана законам або прызнана неабходным самім пракурорам.

Аб'ём і межы паўнамоцтваў пракурора, які ўдзельнічае ў судовым разглядзе спраў, вызначаюцца працэсуальным заканадаўствам.

Артыкул 29. Падтрыманне пракурорам дзяржаўнага абвінавачання

Пракурор, падтрымліваючы ў судзе дзяржаўнае абвінавачанне, кіруецца патрабаваннямі закона і сваім унутраным перакананнем, заснаваным на ўсебаковым разглядзе ўсіх акалічнасцей справы. Калі ў выніку судовага разбору пракурор прыйдзе да пераканання, што прад'яўленае падсуднаму абвінавачанне не знайшло пацвярджэння, ён абавязаны ад яго адмовіцца.

Асоба, якая праводзіла расследаванне, не можа ўдзельнічаць у судовым разборы дадзенай справы ў якасці дзяржаўнага абвінаваўцы.

Артыкул 30. Апратэставанне судовых рашэнняў, прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, якія не ўступілі ў законную сілу

Права прынясення ў вышэйстаячы суд прыватных і касацыйных пратэстаў на судовыя рашэнні, прыгаворы, вызначэнні і пастановы, якія не ўступілі ў законную сілу, належыць адпаведнаму пракурору, яго намесніку ў межах іх кампетэнцыі. Гэтым правам валодаюць і пракуроры, якія прымалі ўдзел у разглядзе спраў судом першай інстанцыі (суддзёй).

Артыкул 31. Апратэставанне судовых рашэнняў, прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, якія ўступілі ў законную сілу

Права прынясення пратэсту на судовыя рашэнні, якія ўступілі ў законную сілу, належыць:

Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь і яго намеснікам — на рашэнне, прыгавор, вызначэнне і пастанову любога суда (суддзі) Рэспублікі Беларусь, за выключэннем пастаноў Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь і Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь;

пракурорам абласцей, горада Мінска, прыроўненым да іх пракурорам, іх намеснікам — на рашэнне, прыгавор, вызначэнне і пастанову раённага (гарадскога) і прыроўненага да іх суда (суддзі); на вызначэнне судовай калегіі адпаведна абласнога, Мінскага гарадскога суда, якая разглядала справу ў касацыйным парадку; на рашэнне, вызначэнне і пастанову гаспадарчага суда, акрамя Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь.

Пратэст на пастанову суддзі па справе аб адміністрацыйным правапарушэнні можа быць прынесены пракурорам раёна (горада), міжраённым і прыроўненым да іх пракурорам, вышэйстаячым пракурорам і іх намеснікамі.

Права прынясення пратэсту на судовыя рашэнні ў Пленум Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Пленум Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь належыць Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь, яго намеснікам.

Артыкул 32. Прадстаўленне Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь аб дачы судам растлумачэнняў

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь мае права ўносіць на разгляд Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь прадстаўленні аб дачы імі судам у адпаведнасці са сваёй кампетэнцыяй растлумачэнняў па пытаннях прымянення законаў пры разглядзе спраў.

Глава 4. НАГЛЯД ЗА ВЫКАНАННЕМ ЗАКОНАЎ У МЕСЦАХ УТРЫМАННЯ ЗАТРЫМАНЫХ, ПАПЯРЭДНЯГА ЗНЯВОЛЕННЯ, ПРЫ ВЫКАНАННІ ПАКАРАННЯЎ І ІНШЫХ МЕР ПРЫМУСОВАГА ХАРАКТАРУ, ЯКІЯ НАЗНАЧАЮЦЦА СУДОМ

Артыкул 33. Прадмет нагляду

Прадметам нагляду з'яўляюцца:

законнасць у месцах утрымання затрыманых, папярэдняга зняволення, папраўча-працоўных і іншых установах, што выконваюць пакаранне і іншыя меры прымусовага характару, якія назначаюцца судом (суддзёй);

захаванне ўстаноўленых заканадаўствам парадку і ўмоў утрымання ці адбывання пакарання асобамі ў вышэйуказаных установах, іх правоў і выканання імі сваіх абавязкаў;

законнасць выканання пакарання, не звязанага з пазбаўленнем волі.

Артыкул 34. Паўнамоцтвы пракурора пры ажыццяўленні нагляду за выкананнем законаў у месцах утрымання затрыманых, папярэдняга зняволення, пры выкананні пакаранняў і іншых мер прымусовага характару, якія назначаюцца судом

Пры ажыццяўленні нагляду за законнасцю ў месцах утрымання затрыманых, папярэдняга зняволення, пры выкананні пакаранняў і іншых мер прымусовага характару, якія назначаюцца судом, пракурор у межах сваёй кампетэнцыі:

1) у любы час наведвае месцы, указаныя ў артыкуле 33 гэтага Закона;

2) знаёміцца з дакументамі, на падставе якіх асобы падвергнуты затрыманню, адміністрацыйнаму арышту, папярэдняму ўзяццю пад варту, а таксама адбыванню пакарання ў выглядзе пазбаўлення волі і іншым мерам пакарання або падвергнуты мерам прымусовага характару, праводзіць апытанне гэтых асоб;

3) неадкладна сваёй пастановай вызваляе тых, хто незаконна ўтрымліваецца ў месцах пазбаўлення волі або ва ўстановах, што выконваюць іншыя меры пакарання і меры прымусовага характару, ці ў парушэнне закона падвергнуты затрыманню, папярэдняму ўзяццю пад варту ці змешчаны ў штрафныя памяшканні, за выключэннем выпадкаў прымянення гэтых мер судовымі органамі;

4) правярае адпаведнасць загадаў, распараджэнняў і пастаноў адміністрацыі ўстаноў, указаных у артыкуле 33 гэтага Закона, заканадаўству, якое рэгулюе парадак і ўмовы ўтрымання асоб у гэтых установах і выканання пакаранняў, прыпыняе выкананне такіх актаў, апратэстоўвае іх у выпадку супярэчнасці закону, патрабуе тлумачэнні ад прадстаўнікоў адміністрацыі;

5) правярае выкананне патрабаванняў закона аб праве асоб, падвергнутых затрыманню, адміністрацыйнаму арышту, папярэдняму ўзяццю пад варту, асуджаных да пазбаўлення волі, а таксама асоб, падвергнутых іншым мерам пакарання або мерам прымусовага характару, звяртацца са скаргамі і заявамі ў дзяржаўныя органы, грамадскія аб'яднанні, да службовых асоб і аб абавязку адміністрацыі накіроўваць скаргі і заявы па прыналежнасці ва ўстаноўленым парадку, прымае прадугледжаныя заканадаўствам меры ў выпадку парушэння адміністрацыяй гэтых патрабаванняў закона.

Глава 5. АКТЫ ПРАКУРОРСКАГА НАГЛЯДУ

Артыкул 35. Пратэст

Пратэст на акт, які супярэчыць закону, прыносіцца пракурорам у орган, што выдаў гэты акт, або ў вышэйстаячы орган, правамоцны прыняць па ім рашэнне. У такім жа парадку прыносіцца пратэст на акт або дзеянне службовай асобы, якія супярэчаць закону.

У пратэсце пракурор патрабуе адмены акта або прывядзення яго ў адпаведнасць з законам, а таксама спынення незаконнага дзеяння службовай асобы і аднаўлення парушанага права.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Закон Рэспублікі Беларусь

Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

Пратэст пракурора падлягае абавязковаму разгляду органам або службовай асобай, якім ён накіраваны, не пазней чым у дзесяцідзённы тэрмін пасля яго паступлення, а мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў — на чарговых сесіях. Пры разглядзе пратэсту калегіяльным органам аб дні пасяджэння загадзя паведамляецца пракурору, які мае права прыняць удзел у яго разглядзе. Аб выніках разгляду пратэсту пісьмова паведамляецца пракурору. Прынясенне пратэсту прыпыняе дзеянне акта, які супярэчыць закону, да яго разгляду.

У выпадку неразгляду пратэсту ва ўстаноўлены тэрмін або яго адхілення пракурор мае права звярнуцца ў суд з заявай аб адмене акта, які супярэчыць закону, або спыненні незаконных дзеянняў. Падача пракурорам заявы ў суд прыпыняе дзеянне апратэставанага акта.

Пратэст на пастанову суддзі па справе аб адміністрацыйным правапарушэнні прыносіцца суддзі, які вынес пастанову, або старшыні вышэйстаячага суда і падлягае разгляду ў трохдзённы тэрмін.

Парадак апратэставання судовых рашэнняў па грамадзянскіх і крымінальных справах рэгламентуецца гэтым Законам і адпаведным працэсуальным заканадаўствам.

Артыкул 36. Прадстаўленне

Прадстаўленне пракурора аб устараненні парушэнняў закона, прычын парушэнняў і ўмоў, якія ім садзейнічаюць, уносіцца ў орган або службовай асобе, правамоцным іх устараніць.

Прадстаўленне падлягае неадкладнаму разгляду. Аб прынятых мерах у месячны тэрмін павінна быць пісьмова паведамлена пракурору. Пры разглядзе прадстаўлення калегіяльным органам пракурору загадзя паведамляецца аб дні пасяджэння, у якім ён мае права прыняць удзел.

Артыкул 37. Пастанова

Пракурор у залежнасці ад характару парушэння закона службовай асобай або грамадзянінам выносіць матываваную пастанову аб узбуджэнні крымінальнай справы, аб адміністрацыйным правапарушэнні, аб узбуджэнні дысцыплінарнай справы. Матываваная пастанова можа выносіцца пракурорам і ў іншых выпадках як форма выражэння яго патрабаванняў.

Пастанова аб адміністрацыйным правапарушэнні падлягае разгляду органам або службовай асобай, правамоцнымі накладаць адміністрацыйнае спагнанне, у тэрміны і парадку, устаноўленыя для разгляду пратакола аб адміністрацыйным правапарушэнні.

Пастанова пракурора аб узбуджэнні дысцыплінарнай справы падлягае разгляду адпаведным органам або службовай асобай у дзесяцідзённы тэрмін з дня яе паступлення. Аб выніках разгляду пісьмова паведамляецца пракурору.

Іншыя пастановы пракурора падлягаюць разгляду і выкананню ва ўстаноўлены ім тэрмін.

Артыкул 38. Прадпісанне

Пісьмовае прадпісанне аб устараненні парушэння закона накіроўваецца органу або службовай асобе, якія дапусцілі парушэнне, або вышэйстаячаму ў парадку падпарадкаванасці органу або службовай асобе, правамоцным устараніць допушчанае парушэнне.

Прадпісанне выносіцца ў выпадках, калі парушэнне закона носіць яўны характар і можа прычыніць істотную шкоду правам і законным інтарэсам дзяржавы, прадпрыемства, установы, арганізацыі або грамадзяніна.

У прадпісанні павінны змяшчацца ўказанне на норму закона, якая аказалася парушанай, і прапанова аб мерах па аднаўленню законнасці.

Прадпісанне падлягае неадкладнаму выкананню, аб чым адразу паведамляецца пракурору.

Пры нязгодзе з патрабаваннем, што змяшчаецца ў прадпісанні, яно можа быць абскарджана вышэйстаячаму пракурору, які абавязаны разгледзець такую скаргу ў дзесяцідзённы тэрмін. Абскарджанне не прыпыняе выканання прадпісання.

Артыкул 39. Афіцыяльнае папярэджанне

У мэтах папярэджання правапарушэнняў пры наяўнасці звестак аб проціпраўных дзеяннях, якія рыхтуюцца, пракурор пісьмова аб'яўляе службовай асобе або грамадзяніну афіцыяльнае папярэджанне аб недапушчальнасці парушэння закона.

У выпадку невыканання патрабаванняў, выкладзеных у афіцыяльным папярэджанні, асоба, якой яно аб'яўлена, можа быць прыцягнута да адказнасці ва ўстаноўленым законам парадку.

Пры нязгодзе з афіцыяльным папярэджаннем асоба, якой яно аб'яўлена, мае права абскардзіць яго вышэйстаячаму пракурору.

Раздзел IV. Кадры органаў пракуратуры

Артыкул 40. Патрабаванні, што прад'яўляюцца да асоб, якія назначаюцца на пасады ў органы пракуратуры

Пракурорамі і следчымі могуць назначацца грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія маюць вышэйшую юрыдычную адукацыю і валодаюць неабходнымі асабістымі дзелавымі і маральнымі якасцямі. На гэтыя пасады не могуць быць назначаны асобы, якія раней учынілі злачынствы.

Асобы, якія не маюць вопыту практычнай работы па спецыяльнасці, праходзяць у органах пракуратуры стажыраванне на працягу шасці месяцаў. Парадак стажыравання вызначаецца Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь.

Пракурорскія работнікі падлягаюць атэстацыі ў парадку, які вызначаецца Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь.

Аказанне пракурорскімі работнікамі платных юрыдычных паслуг, заняцце прадпрымальніцкай дзейнасцю, а таксама сумяшчальніцтва іх службы ў органах пракуратуры з работай на прадпрыемствах, ва ўстановах або ў арганізацыях не дапускаюцца, за выключэннем навуковай, педагагічнай і творчай дзейнасці.

Артыкул 41. Класныя чыны (воінскія званні) пракурорскіх работнікаў

Пракурорскім работнікам прысвойваюцца ў адпаведнасці з займаемымі імі пасадамі і стажам работы класныя чыны (воінскія званні).

Класныя чыны дзяржаўнага саветніка юстыцыі першага, другога і трэцяга класа прысвойваюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Іншыя класныя чыны прысвойваюцца Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь. Пракурорскім работнікам ваенных пракуратур воінскія званні прысвойваюцца ў парадку, устаноўленым заканадаўствам.

Артыкул 42. Заахвочванні і адказнасць пракурорскіх работнікаў

Пракурорскія работнікі абавязаны дзейнічаць у межах сваіх службовых паўнамоцтваў. У выпадку атрымання незаконнага распараджэння яны абавязаны адмовіцца ад яго выканання і паведаміць аб гэтым вышэйстаячаму пракурору, а ў выпадку атрымання такога распараджэння ад Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь — у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь.

За невыкананне або неналежнае выкананне службовых абавязкаў, злоўжыванне ўладай, перавышэнне службовых паўнамоцтваў, іншыя парушэнні законнасці пракурорскія работнікі нясуць дысцыплінарную, грамадзянска-прававую, крымінальную адказнасць у парадку, устаноўленым законам.

Парадак заахвочвання і прыцягнення да адказнасці пракурорскіх работнікаў устанаўліваецца Палажэннем аб праходжанні службы ў органах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 43. Матэрыяльнае і сацыяльнае забеспячэнне пракурорскіх работнікаў

Грашовае забеспячэнне пракурорскіх работнікаў складаецца са службовых акладаў, даплат за класныя чыны (воінскія званні) і выслугу гадоў і павінна забяспечваць дастатковыя матэрыяльныя ўмовы для незалежнага выканання службовых абавязкаў і замацавання кваліфікаваных кадраў. Размеры службовых акладаў, даплат за класныя чыны (воінскія званні) і выслугу гадоў вызначаюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Пракурорскім работнікам прадастаўляюцца штогадовыя водпускі працягласцю 30 каляндарных дзён. Пракурорскім работнікам прадастаўляюцца таксама дадатковыя аплатныя водпускі пасля 10 гадоў работы ў органах пракуратуры працягласцю 5 каляндарных дзён, пасля 15 гадоў работы — працягласцю 10 каляндарных дзён, пасля 20 гадоў работы — працягласцю 15 каляндарных дзён.

Мясцовы Савет народных дэпутатаў абавязаны прадаставіць пракурорскаму работніку, які мае патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, жылое памяшканне ў выглядзе асобнай добраўпарадкаванай кватэры або дома на працягу шасці месяцаў з дня падачы заявы. У такім жа парадку вырашаюцца пытанні ўстаноўкі дамашняга тэлефона і прадастаўлення месцаў у дзіцячых дашкольных установах.

Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў могуць перадаваць жыллё, што займаюць сем'і пракурорскіх работнікаў, у іх уласнасць бясплатна або са скідкай да 70 працэнтаў яго кошту. Жылая плошча, што займаюць сем'і пракурорскіх работнікаў, якія праслужылі ў органах пракуратуры не менш 20 каляндарных гадоў, перадаецца ў іх уласнасць бясплатна ў адпаведнасці з жыллёвымі квотамі, устаноўленымі заканадаўствам.

Пракурорскім работнікам па іх жаданню замест прадастаўлення жылля ў адпаведнасці з часткай трэцяй гэтага артыкула прадастаўляюцца льготныя банкаўскія крэдыты на індывідуальнае і кааператыўнае жыллёвае будаўніцтва ў парадку, устаноўленым Урадам Рэспублікі Беларусь.

На пракурорскіх работнікаў, якія звольнены са службы з органаў пракуратуры ў сувязі з інваліднасцю і маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, распаўсюджваецца дзеянне частак трэцяй, чацвёртай і пятай гэтага артыкула.

У выпадку гібелі пракурорскага работніка пры выкананні службовых абавязкаў за сям'ёй загінуўшага захоўваецца права на атрыманне добраўпарадкаванага жылога памяшкання на тых жа падставах і ўмовах, якія мелі месца на момант гібелі работніка.

Пракурорскія работнікі маюць права выхаду на пенсію незалежна ад узросту пры наяўнасці 20-гадовага стажу работы ў следчым апараце. За кожны наступны поўны год работы ў следчым апараце звыш 20 гадоў пенсія павялічваецца на 3 працэнты адпаведных сум грашовага забеспячэння, але ўсяго не больш 75 працэнтаў гэтых сум. Парадак і размеры пенсіённага забеспячэння ў выпадку выхаду пракурорскіх работнікаў на пенсію ўстанаўліваюцца заканадаўствам зыходзячы з сум іх грашовага забеспячэння.

За пракурорскімі работнікамі пасля выхаду на пенсію захоўваецца права медыцынскага абслугоўвання ў лячэбных установах, у якіх яны знаходзяцца на ўліку.

Артыкул 44. Меры прававой і сацыяльнай абароны пракурорскіх работнікаў

Пракурорскія работнікі з'яўляюцца прадстаўнікамі дзяржаўнай улады, пры выкананні службовых абавязкаў недатыкальныя і знаходзяцца пад асобай абаронай дзяржавы.

Крымінальная справа ў адносінах да пракурорскага работніка можа быць узбуджана толькі Генеральным пракурорам Рэспублікі Беларусь або яго намеснікам. Пракурорскія работнікі могуць быць прыцягнуты да адміністрацыйнай адказнасці ў выпадках і парадку, прадугледжаных заканадаўствам.

Пракурорскія работнікі падлягаюць абавязковаму асабістаму страхаванню на выпадак гібелі (смерці), ранення (кантузіі), калецтва, захворвання, атрыманых пры выкананні службовых абавязкаў, за кошт сродкаў пракуратуры. Парадак і ўмовы страхавання вызначаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

У выпадку гібелі (смерці) пракурорскага работніка пры выкананні службовых абавязкаў або смерці, што наступіла ў выніку ранення (кантузіі), калецтва, захворвання, атрыманых пры выкананні службовых абавязкаў, да заканчэння аднаго года пасля звальнення з органаў пракуратуры, страхавая сума выплачваецца сям'і загінуўшага (памёршага) або асобам, якія знаходзяцца на яго ўтрыманні, у размеры 250 мінімальных заработных плат.

Пры ўстанаўленні пракурорскім работнікам інваліднасці, якая звязана з выкананнем імі службовых абавязкаў або наступіла ў выпадку ранення (кантузіі), калецтва, атрыманых пры выкананні службовых абавязкаў, выплачваюцца страхавыя сумы ў размерах:

інваліду I групы — 100 мінімальных заработных плат;

інваліду II групы — 75 мінімальных заработных плат;

інваліду III групы — 50 мінімальных заработных плат.

Пры атрыманні пракурорскім работнікам пры выкананні службовых абавязкаў цяжкага ранення, якое не выклікала інваліднасці, яму выплачваецца страхавая сума ў размеры 10 мінімальных заработных плат, лёгкага ранення — 5 мінімальных заработных плат.

У парадку і размерах, указаных у частках чацвёртай, пятай і шостай гэтага артыкула, праводзяцца выплаты і ў выпадках прычынення шкоды здароўю або гібелі членаў сям'і (утрыманцаў) пракурорскіх работнікаў у сувязі з выкананнем апошнімі службовых абавязкаў.

Урон маёмасці пракурорскага работніка, прычынены ў сувязі з выкананнем ім службовых абавязкаў, пакрываецца ў поўным аб'ёме са сродкаў дзяржаўнага бюджэту.

Пракурорскія работнікі пры выкананні службовых абавязкаў маюць права па службоваму пасведчанню бясплатна карыстацца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь усімі відамі грамадскага транспарту гарадскіх, прыгарадных і мясцовых зносін (акрамя таксі); пры накіраванні ў службовыя камандзіроўкі карыстаюцца правам браніравання і атрымання без чаргі месцаў у гасцініцах і набыцця праязных дакументаў на ўсе віды транспарту.

Пракурорскія работнікі вызваляюцца ад праходжання воінскіх збораў.

Пракурорскія работнікі маюць права захоўвання, нашэння і прымянення агнястрэльнай зброі, а таксама боепрыпасаў да яе.

Раздзел V. Іншыя пытанні арганізацыі і дзейнасці пракуратуры

Артыкул 45. Вучэбныя ўстановы і іншыя ўстановы і арганізацыі Пракуратуры Рэспублікі Беларусь

Пракуратура Рэспублікі Беларусь можа ствараць вучэбныя ўстановы, установы па павышэнню кваліфікацыі, выпускаць спецыяльныя выданні, мець паліграфічнае прадпрыемства.

Артыкул 46. Фінансаванне і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне органаў пракуратуры

Фінансаванне і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне органаў пракуратуры ажыццяўляюцца за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту. Памеры асігнаванняў на ўтрыманне органаў пракуратуры зацвярджаюцца Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь.

Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў абавязаны забяспечыць размешчаныя на іх тэрыторыі органы пракуратуры адпаведнымі службовымі памяшканнямі на ўмовах арэнды, а таксама сродкамі сувязі.

Транспартнымі і тэхнічнымі сродкамі органы пракуратуры забяспечваюцца ў цэнтралізаваным парадку Урадам Рэспублікі Беларусь за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту.

Артыкул 47. Затраты органаў пракуратуры

Затраты па аплаце сярэдняга заработку, праезду і найму жылых памяшканняў асобам, якія выклікаюцца да пракурорскіх работнікаў, па выплаце ўзнагароджання экспертам, перакладчыкам і іншым спецыялістам, што прыцягваюцца для выканання даручэнняў пракурорскіх работнікаў, праводзяцца са сродкаў дзяржаўнага бюджэту. Парадак і размеры сродкаў, якія выдзяляюцца органам пракуратуры на гэтыя мэты, устанаўліваюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 48. Форменнае адзенне і пасведчанне пракурорскага работніка

Пракурорскія работнікі забяспечваюцца бясплатным форменным абмундзіраваннем, апісанне, парадак і нормы выдачы якога ўстанаўліваюцца Прэзідыумам Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Пракурорскія работнікі маюць службовае пасведчанне, узор якога зацвярджае Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 49. Пячатка пракуратуры

Рэспубліканская пракуратура і падпарадкаваныя ёй пракуратуры маюць пячаткі з выявай Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і сваёй назвай.

Артыкул 50. Растлумачэнне некаторых назваў, якія змяшчаюцца ў гэтым Законе

Пад назвай "пракурор", калі іншае прама не агаворана ў гэтым Законе, трэба разумець: Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь і ўсе ніжэйстаячыя пракуроры, іх намеснікі, старшыя памочнікі і памочнікі, старшыя пракуроры і пракуроры галоўных упраўленняў, упраўленняў і аддзелаў, якія дзейнічаюць у межах сваёй кампетэнцыі.

Пад назвай "пракурорскія работнікі" трэба разумець работнікаў пракуратуры, якія маюць класныя чыны (воінскія званні), а таксама стажораў пракуратуры.

Старшыня Вярхоўнага Савета
Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

29 студзеня 1993 г.
г.Мінск. N 2139-XII

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь "Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь"

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Увесці ў дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь "Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь" з дня яго апублікавання.

2. Устанавіць, што нормы гэтага Закона аб паўнамоцтвах пракурораў па нагляду за выкананнем законаў органамі, якія ажыццяўляюць аператыўна-вышуковую дзейнасць, дазнанне і папярэдняе следства, за адпаведнасцю закону судовых рашэнняў, а таксама аб ажыццяўленні папярэдняга следства органамі пракуратуры прымяняюцца да ўвядзення ў дзеянне новых Крымінальна-працэсуальнага і Грамадзянскага працэсуальнага кодэксаў Рэспублікі Беларусь.

3. Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю, Планавай і бюджэтна-фінансавай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь сумесна з рэспубліканскай пракуратурай і Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь унесці на разгляд Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь праект Палажэння аб праходжанні службы ў органах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

4. Устанавіць, што парадак і ўмовы захоўвання, нашэння і прымянення пракурорскімі работнікамі агнястрэльнай зброі вызначаюцца ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб міліцыі".

5. Рэспубліканскай пракуратуры ў трохмесячны тэрмін унесці ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб прывядзенні заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь".

6. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь у трохмесячны тэрмін:

прывесці рашэнні ўрада Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб Пракуратуры Рэспублікі Беларусь";

вызначыць парадак і ўмовы дзяржаўнага абавязковага асабістага страхавання пракурорскіх работнікаў;

прадугледзець выдзяленне Пракуратуры Рэспублікі Беларусь асігнаванняў на будаўніцтва службовых памяшканняў, жылля, набыццё мэблі, аўтатранспартных сродкаў і аргтэхнікі, уключаючы крыміналістычную.

Старшыня Вярхоўнага Савета
Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

29 студзеня 1993 г.
г.Мінск. N 2140-XII

Закон Рэспублікі Беларусь

Аб патэнтах на вынаходствы

Раздзел I. Вынаходства і яго прававая ахова

Артыкул 1. Умовы патэнтаздольнасці вынаходства

1. Вынаходству прадастаўляецца прававая ахова, калі яно з'яўляецца новым, мае вынаходніцкі ўзровень і прамыслова прымяняльнае.

Вынаходства прызнаецца новым, калі яно не з'яўляецца часткай вядомага ўзроўню тэхнікі, які вызначаецца па ўсіх відах звестак, агульнадаступных у Рэспубліцы Беларусь або замежных краінах да даты прыярытэту вынаходства.

Вынаходства мае вынаходніцкі ўзровень, калі яно для спецыяліста яўным чынам не вынікае з узроўню тэхнікі.

Вынаходства з'яўляецца прамыслова прымяняльным, калі яно можа быць выраблена ці выкарыстана ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, ахове здароўя і іншых галінах гаспадарчай дзейнасці.

2. Аб'ектамі вынаходстваў могуць з'яўляцца:

устройства;

спосаб;

рэчыва;

штам мікраарганізма, культуры клетак раслін і жывёл;

прымяненне вядомага раней устройства, спосабу, рэчыва, штаму па новаму прызначэнню.

3. Не прызнаюцца вынаходствамі:

навуковыя тэорыі;

метады арганізацыі гаспадаркі і кіравання ёй;

умоўныя абазначэнні, расклады, правілы;

метады выканання разумовых аперацый;

алгарытмы і праграмы для вылічальных машын;

праекты і схемы планіроўкі збудаванняў, будынкаў, тэрыторый;

прапановы, якія датычацца толькі знешняга выгляду вырабаў, накіраваныя на задавальненне эстэтычных патрэбнасцей;

рашэнні, якія супярэчаць грамадскім інтарэсам, прынцыпам гуманнасці і маралі.

4. Не прызнаецца акалічнасцю, якая аказвае ўплыў на патэнтаздольнасць вынаходства, публічнае раскрыццё інфармацыі, што адносіцца да вынаходства, заяўнікам (аўтарам) або любой асобай, атрымаўшай ад яго прама ці ўскосна гэту інфармацыю, калі звесткі аб сутнасці вынаходства сталі агульнадаступнымі ў Рэспубліцы Беларусь або за мяжой, але раскрыццё ажыццёўлена на працягу дванаццаці месяцаў да даты падачы заяўкі ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь[1] або ў выпадку заяўленага прыярытэту — да даты прыярытэту заяўкі. Пры гэтым абавязак даказвання дадзенай акалічнасці ляжыць на заяўніку.

5. Вынаходствы, што змяшчаюць звесткі, выдаванне якіх можа нанесці ўрон бяспецы Рэспублікі Беларусь, павінны быць засакрэчаны ў парадку, устаноўленым Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 2. Аўтарства на вынаходства

1. Аўтарам вынаходства прызнаецца грамадзянін, творчай працай якога яно створана.

Калі вынаходства створана сумеснай творчай працай некалькіх грамадзян, то ўсе яны прызнаюцца сааўтарамі вынаходства. Парадак карыстання правамі на вынаходства, створанае ў сааўтарстве, вызначаецца пагадненнем паміж сааўтарамі.

2. Не прызнаюцца сааўтарамі грамадзяне, якія не ўнеслі асабістага творчага ўкладу ў стварэнне вынаходства, а аказалі аўтару толькі тэхнічную, арганізацыйную або матэрыяльную дапамогу ці садзейнічалі афармленню права на вынаходства і выкарыстанню вынаходства.

3. Аўтару вынаходства належыць права аўтарства, якое з'яўляецца неадчужальным асабістым правам. Аўтарства на вынаходства ахоўваецца бестэрмінова.

Артыкул 3. Прававая ахова вынаходства

1. Права на вынаходства ахоўваецца дзяржавай і свёдчыцца патэнтам.

2. Патэнт на вынаходства сведчыць аўтарства на вынаходства, прыярытэт вынаходства і выключнае права патэнтаўладальніка на выкарыстанне вынаходства.

3. Патэнт на вынаходства дзейнічае на працягу дваццаці гадоў, лічачы з даты паступлення заяўкі ў Патэнтнае ведамства.

4. Аб'ём прававой аховы, якая прадастаўляецца патэнтам, вызначаецца формулай вынаходства. Апісанні і чарцяжы служаць толькі для тлумачэння формулы вынаходства.

5. Дзеянне патэнта, выдадзенага на спосаб атрымання прадукту, распаўсюджваецца і на прадукт, непасрэдна атрыманы гэтым спосабам.

Пры гэтым новы прадукт лічыцца атрыманым запатэнтаваным спосабам пры адсутнасці доказаў супрацьлеглага.

Артыкул 4. Патэнтаўладальнік

1. Патэнт на вынаходства выдаецца:

аўтару (аўтарам) вынаходства;

грамадзяніну (грамадзянам) або юрыдычнай асобе (асобам), якія ўказаны аўтарам вынаходства ў заяўцы на выдачу патэнта або ў заяве, пададзенай у Патэнтнае ведамства да ўнясення вынаходства ў Дзяржаўны рэестр вынаходстваў Рэспублікі Беларусь[2] пры наяўнасці дагавора;

наследніку аўтара вынаходства.

2. Патэнт на вынаходства, створанае работнікам, выдаецца работадаўцу, па заданню якога створана службовае вынаходства, калі паміж імі быў заключаны адпаведны дагавор.

Вынаходства лічыцца службовым, калі прадмет гэтага вынаходства адносіцца да галіны дзейнасці работадаўца і пры ўмове, што дзейнасць, якая прывяла да стварэння вынаходства, уваходзіць у кола службовых абавязкаў аўтара.

Пры гэтым работнік абавязаны пісьмова паведаміць работадаўцу аб стварэнні службовага вынаходства. Работадавец павінен у сваю чаргу на працягу трох месяцаў з дня атрымання ўказанага паведамлення пісьмова заявіць работніку, ці дамагаецца ён патэнта.

3. У выпадку адсутнасці паміж работнікам і работадаўцам адпаведнага дагавора або калі работадавец адмовіўся ад дамаганняў, патэнт выдаецца работніку — аўтару вынаходства. Работадавец мае права ў гэтым выпадку выкарыстаць гэта вынаходства на ўмовах, якія вызначаюцца ліцэнзійным дагаворам.

Артыкул 5. Выключнае права на выкарыстанне вынаходства

1. Выключнае права на выкарыстанне вынаходства належыць патэнтаўладальніку.

Ніхто не можа выкарыстаць вынаходства, на якое выдадзены патэнт, без згоды патэнтаўладальніка.

2. Выключнае права на выкарыстанне вынаходства прадастаўляе патэнтаўладальніку магчымасць выкарыстоўваць вынаходства паводле свайго меркавання, калі гэта не парушае правоў іншых патэнтаўладальнікаў, а таксама забараняць выкарыстанне вынаходства ў выпадках, якія супярэчаць гэтаму Закону.

3. Патэнтаўладальнік павінен выкарыстоўваць правы, што прадастаўляюцца патэнтам, без нанясення ўрону правам іншых грамадзян, інтарэсам грамадства і дзяржавы.

4. Парушэннем правоў патэнтаўладальніка прызнаецца несанкцыяніраваны выраб, прымяненне, увоз, прапанова да продажу, продаж і іншае ўвядзенне ў гаспадарчы абарот прадукту, што змяшчае запатэнтаванае вынаходства, а таксама прымяненне спосабу, які ахоўваецца патэнтам.

Артыкул 6. Дзеянні, якія не прызнаюцца парушэннем выключнага права на выкарыстанне вынаходства

Не прызнаюцца парушэннем выключнага права на выкарыстанне вынаходства:

прымяненне сродкаў, што змяшчаюць вынаходствы, ахаваныя патэнтамі, на борце марскіх або рачных суднаў іншых краін, у корпусе судна, у машынах, аснастцы, механізмах і іншым абсталяванні, калі гэтыя судны часова або выпадкова знаходзяцца ў водах Рэспублікі Беларусь, пры ўмове выкарыстання ўказаных сродкаў выключна для патрэб судна;

прымяненне сродкаў, што змяшчаюць вынаходствы, ахаваныя патэнтамі, у канструкцыі або пры эксплуатацыі паветраных, касмічных ці наземных сродкаў перамяшчэння або дапаможнага абсталявання для гэтых сродкаў іншых краін, калі ўказаныя сродкі перамяшчэння часова або выпадкова знаходзяцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Указаныя дзеянні не прызнаюцца парушэннем выключнага права на выкарыстанне вынаходства, калі марскія або рачныя судны, паветраныя, касмічныя або наземныя сродкі перамяшчэння належаць грамадзянам або юрыдычным асобам краін, якія прадастаўляюць такія ж правы грамадзянам і юрыдычным асобам Рэспублікі Беларусь;

правядзенне навуковага даследавання або эксперыменту над сродкам, што змяшчае вынаходства, ахаванае патэнтам;

разавы выраб лякарстваў у аптэках па рэцэптах урача;

прымяненне сродкаў, што змяшчаюць вынаходствы, ахаваныя патэнтамі, у прыватным парадку без камерцыйных мэт;

прымяненне сродкаў, што змяшчаюць вынаходствы, ахаваныя патэнтамі, калі гэтыя сродкі ўведзены ў гаспадарчы абарот законным шляхам.

Артыкул 7. Права папярэдняга карыстання

Любы грамадзянін або юрыдычная асоба, якія да даты прыярытэту вынаходства, што ахоўваецца патэнтам, і незалежна ад яго аўтара стварылі і выкарысталі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь тоеснае вынаходству рашэнне або зрабілі неабходныя падрыхтоўкі да яго выкарыстання, захоўваюць права на далейшае бязвыплатнае выкарыстанне яго без пашырэння аб'ёму.

Права папярэдняга карыстання можа быць перададзена грамадзяніну або юрыдычнай асобе толькі сумесна з вытворчасцю, на якой мела месца выкарыстанне або былі зроблены неабходныя да яго падрыхтоўкі.

Артыкул 8. Заяўка на выдачу патэнта на вынаходства

1. Заяўка на выдачу патэнта на вынаходства[3] падаецца ў Патэнтнае ведамства:

аўтарам вынаходства;

работадаўцам пры наяўнасці ўмоў, прадугледжаных пунктам 2 артыкула 4 гэтага Закона;

грамадзянінам або юрыдычнай асобай, якім аўтар або работадавец перададуць на дагаворнай аснове сваё права на падачу заяўкі або да якіх яно перайшло ў адпаведнасці з заканадаўствам аб праве на спадчыну.

Заяўка можа быць пададзена праз патэнтнага паверанага, зарэгістраванага ў Патэнтным ведамстве.

2. Калі пры наяўнасці ўмоў, прадугледжаных пунктам 2 артыкула 4 гэтага Закона, работадаўца на працягу трох месяцаў з даты паведамлення яму аўтарам аб створаным вынаходстве не падасць заяўку, аўтар мае права падаць заяўку і атрымаць патэнт на сваё імя. Выкарыстанне вынаходства работадаўцам у гэтым выпадку ажыццяўляецца ў парадку, указаным у пункце 3 артыкула 4 гэтага Закона.

3. Грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, або юрыдычныя асобы, што маюць пастаяннае месцазнаходжанне ў замежных краінах, ці іх патэнтныя паверанія вядуць у Рэспубліцы Беларусь справы па атрыманню патэнтаў на вынаходствы і падтрыманню іх у сіле праз беларускіх патэнтных паверанных, зарэгістраваных у Патэнтным ведамстве.

4. Заяўка павінна адносіцца да аднаго вынаходства або групы вынаходстваў, звязаных паміж сабой настолькі, што яны ўтвараюць адзіную вынаходніцкую ідэю (патрабаванне адзінства вынаходства).

5. Заяўка павінна змяшчаць:

заяву аб выдачы патэнта з указаннем аўтара (сааўтараў) вынаходства і асобы (асоб), на імя якой (якіх) запрошваюць аб патэнце, а таксама іх месцажыхарства і месцазнаходжання;

апісанне вынаходства, што раскрывае яго з паўнатой, дастатковай для ажыццяўлення вынаходства;

формулу вынаходства, якая выражае яго сутнасць і поўнасцю заснавана на апісанні;

чарцяжы і іншыя матэрыялы, калі яны неабходныя для разумення сутнасці вынаходства;

рэферат;

даверанасць.

Заяўка павінна змяшчаць дакумент, які пацвярджае выплату пошліны ва ўстаноўленым размеры або вызваленне ад выплаты ці наяўнасць падстаў для памяншэння яе размеру.

Патрабаванні да дакументаў заяўкі на вынаходства ўстанаўліваюцца Патэнтным ведамствам.

Артыкул 9. Перадача права на патэнт і права на выкарыстанне вынаходства

Права на патэнт і права на выкарыстанне вынаходства, якое вынікае з патэнта, могуць быць па дагавору перададзены грамадзяніну або юрыдычнай асобе. Дагавор рэгіструецца ў Патэнтным ведамстве. Дагавор без рэгістрацыі лічыцца несапраўдным.

Артыкул 10. Прыярытэт вынаходства

1. Прыярытэт вынаходства ўстанаўліваецца па даце паступлення ў Патэнтнае ведамства заяўкі, што змяшчае заяву аб выдачы патэнта, апісанне і формулу вынаходства, чарцяжы і іншыя матэрыялы, калі яны неабходныя для разумення сутнасці вынаходства і ў апісанні вынаходства ёсць спасылкі на іх.

2. Прыярытэт вынаходства можа быць устаноўлены па даце падачы першай заяўкі на вынаходства ў замежнай краіне — удзельніцы Парыжскай канвенцыі па ахове прамысловай уласнасці, калі ў Патэнтнае ведамства заяўка на вынаходства паступіла на працягу дванаццаці месяцаў з указанай даты.

Калі па абставінах, якія не залежаць ад заяўніка, заяўка з запрошваннем аб канвенцыйным прыярытэце не магла быць пададзена ва ўказаны тэрмін, апошні можа быць прадоўжаны, але не больш чым на два месяцы.

Заяўнік, які жадае выкарыстаць права канвенцыйнага прыярытэту, абавязаны ўказаць гэта пры падачы заяўкі на вынаходства або на працягу двух месяцаў з даты паступлення заяўкі ў Патэнтнае ведамства, прыклаўшы пры гэтым неабходныя дакументы, якія пацвярджаюць правамернасць такога патрабавання, або прадставіць гэтыя дакументы не пазней трох месяцаў з даты паступлення заяўкі ў Патэнтнае ведамства.

3. Прыярытэт вынаходства можа быць устаноўлены па даце паступлення ў Патэнтнае ведамства больш ранняй заяўкі таго ж заяўніка, якая раскрывае гэта вынаходства, калі заяўка, па якой запрошваюць аб такім прыярытэце, паступіла не пазней чым праз дванаццаць месяцаў з даты паступлення больш ранняй заяўкі. Пры гэтым больш ранняя заяўка лічыцца адазванай.

Прыярытэт вынаходства можа быць устаноўлены на падставе некалькіх раней пададзеных заявак з захаваннем для кожнай з іх указаных умоў.

Прыярытэт вынаходства не можа ўстанаўлівацца па даце паступлення заяўкі, па якой ужо запрошвалі больш ранні прыярытэт.

Артыкул 11. Экспертыза заяўкі на выдачу патэнта на вынаходства

1. Экспертыза заяўкі ажыццяўляецца Патэнтным ведамствам і ўключае папярэднюю і патэнтную экспертызы, якія праводзяцца ў адпаведнасці з гэтым Законам і правіламі, устаноўленымі Патэнтным ведамствам на яго аснове.

Заяўнік мае права па сваёй ініцыятыве або па запрашэнню дзяржаўнага патэнтнага эксперта асабіста ці праз свайго прадстаўніка прымаць удзел у разглядзе пытанняў, якія ўзнікаюць у ходзе папярэдняй і патэнтнай экспертыз.

(Заканчэнне на 5-й стар.)

НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Закон Рэспублікі Беларусь

Аб патэнтах на вынаходствы

(Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.)

2. У перыяд правядзення экспертызы заяўкі заяўнік мае права па ўласнай ініцыятыве або па запыту дапаўняць, удакладняць або выпраўляць матэрыялы заяўкі без змянення сутнасці вынаходства.

Дадатковыя матэрыялы змяняюць сутнасць заяўленага вынаходства, калі яны змяшчаюць падлягаючыя ўключэнню ў формулу вынаходства прыметы, якія адсутнічаюць у першапачатковых матэрыялах заяўкі. Дадатковыя матэрыялы ў частцы, што змяняе сутнасць заяўленага вынаходства, не прымаюцца пад увагу пры разглядзе заяўкі і могуць быць афармлены заяўнікам у якасці самастойнай заяўкі.

Пры падачы гэтай заяўкі да скачэння трохмесячнага тэрміну з даты атрымання заяўнікам паведамлення аб немагчымасці прыняцця пад увагу дадатковых матэрыялаў прыярытэт вынаходства ўстанаўліваецца па даце паступлення дадатковых матэрыялаў.

Дадатковыя матэрыялы па запыту Патэнтнага ведамства павінны быць прадстаўлены ў двухмесячны тэрмін з даты атрымання запыту. Тэрмін прадстаўлення адказу можа быць прадоўжаны па просьбе заяўніка, паступіўшай да скачэння гэтага тэрміну. Тэрмін правядзення экспертызы ва ўказаных выпадках адпаведна прадаўжаецца.

Калі заяўнік парушыў указаны тэрмін або пакінуў запыт экспертызы без адказу, заяўка на вынаходства лічыцца адазванай.

3. Пры парушэнні патрабавання адзінства вынаходства (пункт 4 артыкула 8 гэтага Закона), а таксама пры наяўнасці ў першапачатковых матэрыялах заяўкі іншых вынаходстваў заяўнік мае права падаць выдзеленую заяўку (заяўкі).

Заяўка, выдзеленая па ініцыятыве заяўніка, павінна быць пададзена да выдачы патэнта па першапачатковай заяўцы.

Калі выдзеленая заяўка (заяўкі) пададзена ва ўстаноўлены тэрмін і не мяняе сутнасці заяўленага вынаходства ў параўнанні са зместам першапачатковай заяўкі, то па выдзеленай заяўцы ўстанаўліваецца прыярытэт першапачатковай заяўкі.

У выпадку невыканання ўказаных умоў па выдзеленай заяўцы ўстанаўліваецца прыярытэт па даце яе паступлення.

4. Заяўка можа быць адазвана па просьбе заяўніка, паступіўшай у Патэнтнае ведамства да скачэння тэрміну публікацыі звестак аб заяўцы, а ў выпадку вынясення рашэння аб выдачы патэнта раней скачэння тэрміну публікацыі — да ўнясення вынаходства ў Рээстр вынаходстваў.

5. Заяўкі, прынятыя Патэнтным ведамствам да разгляду, заяўніку не вяртаюцца.

Артыкул 12. Папярэдняя экспертыза заяўкі на выдачу патэнта на вынаходства

1. Папярэдняя экспертыза заяўкі праводзіцца ў месячны тэрмін з даты яе паступлення ў Патэнтнае ведамства.

2. У ходзе правядзення папярэдняй экспертызы правяраецца наяўнасць дакументаў, якія змяшчаюцца ў заяўцы, і разглядаецца пытанне аб тым, ці адносіцца заяўленае вынаходства да аб'ектаў, што ахоўваюцца гэтым Законам.

Пры неабходнасці заяўніку можа быць прапанавана ўнесці ўдакладненні ў заяўку на працягу двух месяцаў пасля атрымання ім запыту. У гэтым выпадку тэрмін правядзення экспертызы адпаведна прадаўжаецца. Калі ўстаноўлена, што заяўленае вынаходства не адносіцца да аб'ектаў, што ахоўваюцца гэтым Законам, або неабходныя ўдакладненні не ўнесены ва ўстаноўлены тэрмін ці не прадстаўлены дакументы, якія адсутнічалі на дату паступлення заяўкі, то апошняя не прымаецца да разгляду, аб чым заяўніку паведамляецца.

3. У выпадку прыняцця заяўкі да разгляду заяўніку паведамляецца аб устаноўленні прыярытэту вынаходства, калі ён не запрошвае аб канвенцыйным прыярытэце ці прыярытэце па даце паступлення ў Патэнтнае ведамства больш ранняй заяўкі або дадатковых матэрыялаў да яе.

4. Пры нязгодзе з рашэннем папярэдняй экспертызы заяўнік на працягу двух месяцаў з даты атрымання такога рашэння мае права падаць пярэчанне ў Патэнтнае ведамства. Рашэнне па пярэчанню прымаецца на працягу месяца з дня яго паступлення.

Артыкул 13. Публікацыя заяўкі на выдачу патэнта на вынаходства

1. Патэнтнае ведамства па скачэнні васемнаццаці месяцаў з даты паступлення заяўкі, якая прайшла папярэднюю экспертызу, публікуе звесткі аб ёй. Састаў публікуемых звестак вызначае Патэнтнае ведамства. Публікацыя формулы вынаходства абавязковая. Пасля апублікавання звестак аб заяўцы любая асоба мае права азнаёміцца з яе матэрыяламі.

Па хадайніцтву заяўніка Патэнтнае ведамства можа апублікаваць звесткі аб заяўцы раней указанага тэрміну. Такая публікацыя павінна быць ажыццёўлена да скачэння шасці месяцаў з даты паступлення хадайніцтва аб публікацыі.

Публікацыя звестак аб заяўцы не праводзіцца, калі да скачэння тэрміну публікацыі па дадзенай заяўцы прынята рашэнне аб выдачы патэнта або яна адазвана ці па ёй прынята рашэнне аб адмове ў выдачы патэнта, магчымасці абскарджання якога вычарпаны.

2. Аўтар вынаходства мае права адмовіцца быць упамянутым у якасці такога ў публікуемых звестках аб заяўцы, калі ён не з'яўляецца патэнтаўладальнікам.

3. Заяўленаму вынаходству з даты публікацыі заяўкі да даты рэгістрацыі вынаходства ў Рэестры вынаходстваў прадастаўляецца часовая прававая ахова ў аб'ёме апублікаванай формулы.

Артыкул 14. Патэнтная экспертыза заяўкі на выдачу патэнта на вынаходства

1. У ходзе патэнтнай экспертызы правяраецца патэнтаздольнасць вынаходства і ўстанаўліваецца прыярытэт вынаходства, калі ён не быў устаноўлены пры правядзенні папярэдняй экспертызы.

Пры ўстанаўленні навізны заяўленага вынаходства ўсе раней пададзеныя неадазваныя заяўкі (акрамя заявак тых жа аўтараў) і прызнаныя патэнтаздольнымі ў Рэспубліцы Беларусь вынаходствы ўлічваюцца з даты прыярытэту незалежна ад даты публікацыі звестак аб іх.

2. Па заяўках, пададзеных з парушэннем патрабавання адзінства вынаходства (пункт 4 артыкула 8 гэтага Закона), заяўніку прапануецца ў двухмесячны тэрмін паведаміць, якая з прапанову павінна разглядацца, і ўдакладніць адпаведнае апісанне, формулу і чарцяжы.

У выпадку, калі заяўнік у двухмесячны тэрмін пасля атрымання паведамлення аб парушэнні патрабавання адзінства не паведаміць, якую з прапанову неабходна разглядаць, і не прадставіць удакладненых дакументаў, праводзіцца разгляд аб'екта, указанага ў формуле першым.

3. На працягу трох гадоў з даты паступлення заяўкі ў Патэнтнае ведамства заяўнік або любая зацікаўленая асоба можа падаць хадайніцтва аб правядзенні патэнтнай экспертызы.

4. Патэнтная экспертыза павінна быць праведзена на працягу дванаццаці месяцаў з даты паступлення ў Патэнтнае ведамства хадайніцтва аб правядзенні экспертызы. Тэрмін правядзення экспертызы прадаўжаецца ў выпадках, прадугледжаных пунктам 2 артыкула 11 гэтага Закона.

5. Змяненне формулы вынаходства па ініцыятыве заяўніка допускаецца без пашырэння аб'ёму прававой ахоувы ў межах раскрыцця сутнасці вынаходства ў першапачатковых матэрыялах заяўкі да атрымання ім першага запыту патэнтнай экспертызы або яе першага рашэння, калі запыт не накіроўваўся. У гэтым выпадку тэрмін правядзення патэнтнай экспертызы адпаведна прадаўжаецца.

6. На выніках патэнтнай экспертызы прымаецца рашэнне аб выдачы патэнта або аб адмове ў яго выдачы.

Заяўнік мае права знаёміцца з матэрыяламі, якія выкарыстоўваюцца пры правядзенні экспертызы.

Копіі супрацьпастаўляемых заяўцы матэрыялаў могуць быць запатрабаваны заяўнікам у двухмесячны тэрмін з даты атрымання рашэння па заяўцы.

7. Пры нязгодзе заяўніка з рашэннем патэнтнай экспертызы ён мае права ў трохмесячны тэрмін з дня атрымання рашэння або запатрабаваных ім копій супрацьпастаўляемых заяўцы матэрыялаў звярнуцца ў Патэнтнае ведамства з хадайніцтвам аб правядзенні паўторнай экспертызы.

За падачу хадайніцтва і правядзенне паўторнай экспертызы пошліна не бярэцца.

Паўторная экспертыза праводзіцца ў трохмесячны тэрмін з дня паступлення хадайніцтва заяўніка.

8. Калі ў працэсе экспертызы ўстаноўлена, што тоесныя вынаходствы маюць адну і тую ж дату прыярытэту, то са згоды заяўнікаў ім выдаецца адзін патэнт.

Пры недасягненні згоды патэнт на вынаходства не выдаецца да вырашэння пытання ў Патэнтным судзе Рэспублікі Беларусь[4].

Артыкул 15. Абскарджанне рашэння па заяўцы на выдачу патэнта на вынаходства і аднаўленне прапушчаных тэрмінаў

1. Пры нязгодзе з рашэннем патэнтнай экспертызы заяўнік мае права ў трохмесячны тэрмін з дня атрымання рашэння або запатрабаваных ім копій супрацьпастаўляемых заяўцы матэрыялаў падаць матываваную скаргу ў Апеляцыйны савет патэнтнай эспертызы пры Патэнтным ведамстве[5]. Скарга павінна быць разгледжана ў чатырохмесячны тэрмін з дня яе атрымання. Па складаных заяўках указаны тэрмін можа быць прадоўжаны па ўзгадненню з заяўнікам. Заяўнік мае права асабіста і праз свайго прадстаўніка ўдзельнічаць у разглядзе сваёй скаргі.

2. Рашэнне Апеляцыйнага савета можа быць абскарджана заяўнікам у Патэнтны суд на працягу аднаго года з дня яго прыняцця.

3. Тэрміны, прадугледжаныя пунктам 2 артыкула 11, пунктамі 2, 4 артыкула 12, пунктамі 5, 6 артыкула 14 і пунктам 1 артыкула 15 гэтага Закона, прапушчаныя заяўнікам, могуць быць адноўлены Патэнтным ведамствам пры наяўнасці ўважлівых прычын і выплаце пошліны.

Хадайніцтва аб аднаўленні тэрміну можа быць пададзена заяўнікам не пазней дванаццаці месяцаў з дня скачэння прапушчанага тэрміну.

Артыкул 16. Публікацыя звестак аб патэнце

Патэнтнае ведамства на працягу шасці месяцаў з даты рэгістрацыі вынаходства ў Рэестры вынаходстваў праводзіць публікацыю звестак аб патэнце. У гэтых звестках указваюцца аўтар вынаходства, калі ён не адмовіўся быць упамянутым у якасці такога, патэнтаўладальнік, назва і формула вынаходства, іншыя неабходныя звесткі, якія вызначаюцца Патэнтным ведамствам.

Патэнтаўладальнік мае права звярнуцца ў Патэнтнае ведамства з хадайніцтвам аб выпраўленні ў патэнце ненаўмысных памылак, якое не прыводзіць да пашырэння аб'ёму прававой аховы.

Артыкул 17. Выдача патэнта

Выдача патэнта праводзіцца Патэнтным ведамствам пасля ўнясення ім вынаходства ў Рэестр вынаходстваў.

Пры наяўнасці некалькіх асоб, на імя якіх запрошваюць аб патэнце, ім выдаецца адзін патэнт.

Аўтару вынаходства, які не з'яўляецца патэнтаўладальнікам, Патэнтнае ведамства выдае пасведчанне, што пацвярджае яго аўтарства.

Артыкул 18. Прызнанне патэнта несапраўдным

1. Патэнт на вынаходства на працягу ўсяго тэрміну яго дзеяння можа быць прызнаны несапраўдным паўнасцю або часткова ў выпадках:

неправамернай выдачы патэнта з прычыны парушэння патрабаванняў патэнтаздольнасці або наяўнасці ў формуле вынаходства прымет, якія адсутнічалі ў першапачатковых матэрыялах заяўкі;

няправільнага ўказання ў патэнце аўтара (сааўтараў) вынаходства або патэнтаўладальніка.

2. Любы грамадзянін або юрыдычная асоба на працягу шасці месяцаў з даты публікацыі звестак аб патэнце могуць падаць пярэчанне супраць выдачы патэнта ў Апеляцыйны савет з прычыны парушэння патрабаванняў патэнтаздольнасці або наяўнасці ў формуле вынаходства прымет, якія адсутнічалі ў першапачатковых матэрыялах заяўкі.

Пярэчанне супраць выдачы патэнта павінна быць разгледжана на працягу шасці месяцаў з даты яго паступлення. Асоба, якая падала пярэчанне, а таксама патэнтаўладальнік могуць удзельнічаць у яго разглядзе.

3. Па скачэнні шасці месяцаў з даты публікацыі звестак аб патэнце або пры нязгодзе з рашэннем, прынятым Апеляцыйным саветам, аспрэчванне выдадзенага патэнта або рашэння аб яго ануляванні ажыццяўляецца ў Патэнтным судзе.

Артыкул 19. Пошліны

1. За падачу заяўкі на вынаходства, правядзенне экспертызы, выдачу патэнта, падтрыманне яго ў сіле, а таксама за ўчыненне іншых юрыдычна значных дзеянняў, звязаных з патэнтам, бяруцца пошліны. Пералік дзеянняў, за ўчыненне якіх бяруцца пошліны, размер і тэрміны іх выплаты, а таксама падставы для вызвалення ад выплаты, памяншэння размераў або вяртання пошлін устанаўліваюцца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

2. Пошліны выплачваюцца заяўнікам, патэнтаўладальнікам, а таксама іншым зацікаўленым грамадзянінам або юрыдычнай асобай.

3. Для выплаты пошліны за падтрыманне патэнта на вынаходства ў сіле патэнтаўладальніку прадастаўляецца льготны шасцімесячны тэрмін пры ўмове ўнясення дадатковай пошліны.

На працягу льготнага тэрміну правы патэнтаўладальніка захоўваюць сілу.

Калі пошліна за падтрыманне патэнта ў сіле і дадатковая пошліна не ўнесены на працягу льготнага тэрміну, то выключнае права на вынаходства страчваецца, а патэнт анулюецца з дня нявыплаты ва ўстаноўлены тэрмін пошліны.

Артыкул 20. Датэрміновае спыненне дзеяння патэнта

Дзеянне патэнта спыняецца датэрмінова:

на падставе заявы патэнтаўладальніка, пададзенай у Патэнтнае ведамства;

пры нявыплаце ва ўстаноўлены тэрмін гадавой пошліны за падтрыманне патэнта ў сіле;

пры прызнанні патэнта несапраўдным.

Артыкул 21. Патэнтаванне вынаходства ў замежных краінах

1. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь і юрыдычныя асобы маюць права на патэнтаванне вынаходства ў замежных краінах.

2. Да падачы заяўкі на вынаходства ў замежных краінах заяўнік абавязаны падаць заяўку на гэта вынаходства ў Рэспубліцы Беларусь і паведаміць у Патэнтнае ведамства аб намерах запатэнтаваць вынаходства ў замежных краінах. У выпадку адсутнасці забароны на працягу трох месяцаў з даты паступлення ўказанага паведамлення заяўка на вынаходства можа быць пададзена ў замежныя краіны.

Патэнтнае ведамства можа ў неабходных выпадках дазволіць патэнтаванне вынаходства ў замежных краінах да падачы на яго заяўкі ў Рэспубліцы Беларусь.

3. Расходы, звязаныя з патэнтаваннем вынаходства ў замежных краінах, нясе заяўнік або па пагадненню з ім іншы грамадзянін ці юрыдычная асоба.

Раздзел II. Выкарыстанне вынаходстваў

Артыкул 22. Выкарыстанне вынаходства

1. Выкарыстаннем вынаходства прызнаецца ўвядзенне ў гаспадарчы абарот прадукту, выробленага з прымяненнем запатэнтаванага вынаходства, а таксама прымяненне спосабу, які ахоўваецца патэнтам.

Прадукт прызнаецца вырабленым з прымяненнем запатэнтаванага вынаходства, а спосаб, які ахоўваецца патэнтам, прымененым, калі ў ім выкарыстана кожная прымета вынаходства, уключаная ў незалежны пункт формулы, або прымета, эквівалентная ёй.

2. Узаемаадносіны па выкарыстанню вынаходства, патэнт на якое належыць некалькім асобам, вызначаюцца пагадненнем паміж імі. Пры адсутнасці пагаднення кожная з іх мае права выкарыстоўваць вынаходства паводле свайго меркавання, акрамя прадастаўлення ліцэнзіі, а таксама ўступкі патэнта.

3. Любы грамадзянін або юрыдычная асоба, якія жадаюць выкарыстаць вынаходства, абавязаны заключыць з патэнтаўладальнікам ліцэнзійны дагавор.

Артыкул 23. Ліцэнзійны дагавор

1. Па ліцэнзійнаму дагавору патэнтаўладальнік (ліцэнзіяр) перадае права на выкарыстанне вынаходства іншай асобе (ліцэнзіяту), а апошні прымае на сябе абавязак уносіць ліцэнзіяру абумоўленыя дагаворам плацяжы і ажыццяўляць іншыя дзеянні, прадугледжаныя дагаворам аб выключнай або невыключнай ліцэнзіі.

Пры выключнай ліцэнзіі ліцэнзіяту перадаецца выключнае права на выкарыстанне вынаходства ў межах, агавораных дагаворам, з захаваннем за ліцэнзіярам права на выкарыстанне вынаходства ў частцы, якая не перадаецца ліцэнзіяту; пры невыключнай ліцэнзіі ліцэнзіяр, прадастаўляючы ліцэнзіяту права на выкарыстанне вынаходства, захоўвае за сабой усе правы, што вынікаюць з патэнта на вынаходства, у тым ліку і на прадастаўленне ліцэнзій трэцім асобам.

2. Калі патэнтаўладальнік не можа выкарыстоўваць вынаходства ў сувязі з тым, што ў ім выкарыстоўваецца іншае вынаходства, запатэнтаванае іншым грамадзянінам або юрыдычнай асобай, то ён мае права патрабаваць ад іх прадастаўлення дазволу на выкарыстанне гэтага вынаходства на ўмовах, прадугледжаных дагаворам.

Артыкул 24. Адкрытая ліцэнзія

Патэнтаўладальнік можа падаць у Патэнтнае ведамства для афіцыяльнага апублікавання заяву аб прадастаўленні любой асобе права на выкарыстанне вынаходства (адкрытая ліцэнзія). У гэтым выпадку пошліна за падтрыманне патэнта ў сіле зніжаецца на 50 працэнтаў пачынаючы з года, які ідзе за годам публікацыі такой заявы.

Асоба, якая выказала жаданне выкарыстаць указанае вынаходства, абавязана заключыць з патэнтаўладальнікам дагавор аб плацяжах.

Артыкул 25. Прымусовая ліцэнзія

1. У інтарэсах абароны Рэспублікі Беларусь і грамадскага парадку, а таксама пры стыхійных бедствах, катастрофах, эпідэміях і іншых надзвычайных абставінах Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь мае права дазволіць выкарыстанне вынаходства без згоды патэнтаўладальніка з выплатай яму грашовай кампенсацыі, супараўнальнай з рыначнай цаной ліцэнзіі.

Спрэчкі аб размеры кампенсацыі вырашаюцца Патэнтным судом.

2. Пры невыкарыстанні або недастатковым выкарыстанні вынаходства на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь па скачэнні пяцігадовага тэрміну з даты ўнясення вынаходства ў Рэестр вынаходстваў асоба, якая жадае і гатова выкарыстоўваць вынаходства, пры немагчымасці заключэння з патэнтаўладальнікам ліцэнзійнага дагавора можа звярнуцца з іскам у Патэнтны суд аб прадастаўленні ёй прымусовай невыключнай ліцэнзіі з указаннем межаў выкарыстання вынаходства, памеру, тэрміну і парадку плацяжоў.

Указаная ліцэнзія прадастаўляецца, калі патэнтаўладальнік не дакажа, што невыкарыстанне або недастатковае выкарыстанне вынаходства абумоўлена ўважлівымі прычынамі.

Артыкул 26. Маёмасная адказнасць за парушэнне патэнта

1. Любы грамадзянін або юрыдычная асоба, якія выкарыстоўваюць запатэнтаванае вынаходства ў супярэчнасці з гэтым Законам, лічацца парушальнікамі патэнта.

2. Па патрабаванню патэнтаўладальніка парушэнне патэнта павінна быць спынена з пакрыццём яму страт, панесеных у выніку проціпраўнага выкарыстання вынаходства.

Артыкул 27. Выкарыстанне заяўленага вынаходства ў перыяд дзеяння яго часовай прававой аховы

1. Грамадзянін або юрыдычная асоба, якія выкарыстоўваюць заяўленае вынаходства ў перыяд дзеяння яго часовай прававой аховы, выплачваюць патэнтаўладальніку пасля атрымання патэнта на вынаходства грашовую кампенсацыю. Размер кампенсацыі вызначаецца пагадненнем бакоў.

2. Часовая прававая ахова лічыцца не наступіўшай, калі прынята рашэнне аб адмове ў выдачы патэнта.

Раздзел III. Арганізацыйныя асновы прававой аховы вынаходстваў і абарона правоў вынаходнікаў і патэнтаўладальнікаў

Артыкул 28. Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь

Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь прымае да разгляду заяўкі на вынаходствы, праводзіць па іх экспертызу, выдае патэнты, якія дзейнічаюць на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, у межах сваёй кампетэнцыі ажыццяўляе кантроль за выкананнем патэнтнага заканадаўства, абагульняе практыку яго прымянення, растлумачвае палажэнні гэтага Закона, аказвае па ўказаных пытаннях метадычную дапамогу і паслугі зацікаўленым прадпрыемствам, грамадзянам, а таксама грамадскім арганізацыям вынаходнікаў, ажыццяўляе падрыхтоўку кадраў патэнтаведаў, вядзе патэнтна-інфармацыйную работу, праводзіць дзяржаўную атэстацыю і рэгістрацыю патэнтных павераных.

Артыкул 29. Органы, якія разглядаюць спрэчкі, звязаныя з парушэннем заканадаўства аб патэнтах на вынаходствы

Спрэчкі, звязаныя з парушэннем заканадаўства аб патэнтах на вынаходствы, разглядаюцца раённымі (гарадскімі) народнымі судамі, Мінскім гарадскім, абласнымі судамі, Вярхоўным Судом Рэспублікі Беларусь, Патэнтным судом, а таксама гаспадарчымі судамі.

Артыкул 30. Арганізацыя і кампетэнцыя судоў, якія разглядаюць спрэчкі, звязаныя з парушэннем патэнтнага заканадаўства

1. Раённыя (гарадскія) народныя суды, Мінскі гарадскі, абласныя суды, Вярхоўны Суд Рэспублікі Беларусь, а таксама гаспадарчыя суды разглядаюць у парадку, устаноўленым заканадаўствам, спрэчкі, звязаныя з парушэннем патэнтнага заканадаўства, за выключэннем спрэчак, аднесеных да кампетэнцыі Патэнтнага суда.

Да іх кампетэнцыі, у прыватнасці, адносяцца спрэчкі аб:

аўтарстве (сааўтарстве) на вынаходства;

устанаўленні патэнтаўладальніка;

парушэнні выключнага права на выкарыстанне вынаходства і іншых маёмасных правоў патэнтаўладальніка, якія вынікаюць з патэнта на вынаходства;

заключэнні і выкананні дагавора аб выкарыстанні вынаходства, у тым ліку аб выкарыстанні вынаходства прадпрыемствам, калі патэнтаўладальнікам з'яўляецца работнік прадпрыемства;

грашовай кампенсацыі за выкарыстанне вынаходства ў перыяд яго часовай аховы і яе размерах;

размеркаванні паміж сааўтарамі ўзнагароджання за выкарыстанне вынаходства;

праве папярэдняга карыстання.

2. Віды спрэчак, якія разглядаюцца Патэнтным судом, а таксама арганізацыя і парадак яго дзейнасці вызначаюцца законам Рэспублікі Беларусь аб Патэнтным судзе Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 31. Адказнасць за парушэнне правоў аўтараў вынаходстваў

Прысваенне аўтарства, прымушэнне да сааўтарства, выдаванне сутнасці мяркуемага вынаходства да падачы заяўкі на вынаходства без згоды аўтара цягнуць за сабой адказнасць у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

Артыкул 32. Адказнасць за парушэнне заканадаўства аб патэнтах на вынаходствы

1. Службовыя асобы нясуць адказнасць у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам, калі яны вінаватыя ў нядбайных або нядобрасумленных адносінах да сваіх абавязкаў пры афармленні заяўкі на вынаходства, а таксама пры выкарыстанні вынаходства і выплаце ўзнагароджання яго аўтарам.

2. Дзяржаўны патэнтны эксперт нясе дысцыплінарную адказнасць за выдаванне сутнасці заяўкі да яе публікацыі (акрамя выпадку, прадугледжанага часткай другой пункта 1 артыкула 14 гэтага Закона), калі яно па свайму характару не цягне за сабой у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам крымінальнай адказнасці.

3. Службовыя асобы і іншыя служачыя Патэнтнага ведамства ў перыяд службы і на працягу года пасля яе заканчэння не маюць права падаваць заяўкі на вынаходствы, набываць прама або ўскосна права на патэнт, а таксама афармляць каму-небудзь заяўкі на вынаходствы.

Артыкул 33. Іншыя правы вынаходнікаў

1. Аўтар вынаходства на любой стадыі разгляду заяўкі на вынаходства мае права на прысваенне вынаходству свайго імя або спецыяльнай назвы.

2. Права на падачу заяўкі і патэнт на вынаходства, выключнае права на выкарыстанне вынаходства, а таксама права на ўзнагароджанне і даходы ад выкарыстання вынаходства пераходзяць па спадчыне.

Раздзел IV. Заключныя палажэнні

Артыкул 34. Заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб патэнтах на вынаходствы

Заканадаўства аб патэнтах на вынаходствы складаецца з гэтага Закона, іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 35. Правы замежных грамадзян, асоб без грамадзянства і замежных юрыдычных асоб

Замежныя грамадзяне, асобы без грамадзянства і замежныя юрыдычныя асобы карыстаюцца правамі, прадугледжанымі гэтым Законам і іншымі актамі заканадаўства аб патэнтах на вынаходствы Рэспублікі Беларусь, нараўне з грамадзянамі і юрыдычнымі асобамі Рэспублікі Беларусь, калі іншае не вынікае з гэтага Закона і іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 36. Правы створаных у Рэспубліцы Беларусь прадпрыемстваў з замежнымі інвестыцыямі

Палажэнні гэтага Закона прымяняюцца ў адносінах да створаных у Рэспубліцы Беларусь прадпрыемстваў з замежнымі інвестыцыямі.

Артыкул 37. Міжнародныя дагаворы

Калі міжнародным дагаворам Рэспублікі Беларусь устаноўлены іншыя правілы, чым тыя, якія змяшчаюцца ў гэтым Законе, то прымяняюцца правілы міжнароднага дагавора.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

5 лютага 1993 г.
г. Мінск.
№2177-XII

[1] У далейшым — Патэнтнае ведамства.
[2] У далейшым — Рэестр вынаходстваў.
[3] У далейшым — заяўка.
[4] У далейшым — Патэнтны суд.
[5] У далейшым — Апеляцыйны савет.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы"

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Увесці ў дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы" з моманту яго прыняцця.

2. Да прывядзення заканадаўства Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы" прымяняецца дзеючае заканадаўства ў той частцы, у якой яно не супярэчыць дадзенаму Закону.

3. Закон Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы" прымяняецца да праваадносін, якія ўзніклі пасля ўвядзення ў дзеянне гэтага Закона.

4. Дзеючыя патэнты СССР на вынаходствы, па якіх не скончыўся 20-гадовы тэрмін з даты падачы заяўкі, рэгіструюцца ў Дзяржаўным рэестры вынаходстваў Рэспублікі Беларусь па хадайніцтву патэнтаўладальніка аб выдачы патэнта Рэспублікі Беларусь на тэрмін, які застаўся. Хадайніцтва падаецца ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь на працягу 12 месяцаў з даты ўвядзення Закона ў дзеянне.

5. Па аўтарскіх пасведчаннях СССР на вынаходствы, па якіх не скончыўся 20-гадовы тэрмін з даты падачы заяўкі, прадаставіць права заяўнікам сумесна з аўтарам (аўтарамі) хадайнічаць аб выдачы патэнта Рэспублікі Беларусь на тэрмін, які застаўся. Хадайніцтва падаецца ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Патэнт Рэспублікі Беларусь дзейнічае з даты яго рэгістрацыі ў Дзяржаўным рэестры вынаходстваў Рэспублікі Беларусь.

У выпадку, калі пагадненне паміж заяўнікам і аўтарам (аўтарамі) вынаходства аб сумеснай падачы хадайніцтва не дасягнута, выдача патэнта Рэспублікі Беларусь не ажыццяўляецца.

6. Фізічныя і юрыдычныя асобы, якія правамерна пачалі да даты падачы хадайніцтва аб выдачы патэнта Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з пунктам 5 гэтай пастановы выкарыстанне вынаходства, захоўваюць права далейшага выкарыстання гэтага вынаходства без заключэння ліцэнзійнага дагавора.

Выплата аўтарам узнагароджання ў гэтых выпадках праводзіцца ў парадку, устаноўленым для выплаты ўзнагароджанняў за вынаходствы, якія ахоўваюцца аўтарскімі пасведчаннямі.

7. Па заяўках на вынаходствы, па якіх Дзяржаўным патэнтным ведамствам СССР або Камітэтам Расійскай Федэрацыі па патэнтах і таварных знаках вынесены экспертныя рашэнні аб выдачы ахоўнага дакумента, прадаставіць заяўнікам права падачы хадайніцтва аб выдачы патэнта Рэспублікі Беларусь. Хадайніцтва падаецца ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь на працягу 6 месяцаў з даты ўвядзення Закона ў дзеянне.

8. Па заяўках, пададзеных у Патэнтнае ведамства любой дзяржавы, якая з'яўляецца ўдзельніцай Парыжскай канвенцыі па ахове прамысловай уласнасці, у тым ліку і па заяўках, пададзеных у Дзяржаўнае патэнтнае ведамства СССР або Камітэт Расійскай Федэрацыі па патэнтах і таварных знаках, па якіх справаводства не завершана і патэнты не выдадзены, прадаставіць заяўнікам права падачы хадайніцтва аб выдачы патэнта Рэспублікі Беларусь з захаваннем прыярытэту па даце падачы першай заяўкі. Хадайніцтва падаецца ў Дзяржаўнае патэнтнае ведамства Рэспублікі Беларусь пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь на працягу 6 месяцаў з даты ўвядзення Закона ў дзеянне пры ўмове, што гэты прыярытэт запрошваецца не пазней 27 месяцаў з даты падачы першай заяўкі.

Заяўкі, па якіх у вызначаны тэрмін пададзены хадайніцтвы, разглядаюцца ў парадку, устаноўленым Законам Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы".

9. Прызнаць дзеянне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь аўтарскіх пасведчанняў СССР на вынаходствы, якія не абменены на патэнты, па прававому рэжыму, устаноўленаму заканадаўствам СССР да 1 ліпеня 1991 года.

10. Прадаставіць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь права ўстанаўліваць на аснове двухбаковых пагадненняў з дзяржавамі — былымі суб'ектамі СССР іншы парадак вядзення спраў па атрыманню патэнтаў і падтрыманню іх у сіле, чым устаноўлена пунктам 3 артыкула 8 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы".

11. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь сумесна з камісіямі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па заканадаўству, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу падрыхтаваць і ўнесці ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь:

праект Закона Рэспублікі Беларусь "Аб Патэнтным судзе Рэспублікі Беларусь";

прапановы аб адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасці за парушэнне Закона Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы".

12. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь сумесна з камісіямі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу, Планавай і бюджэтна-фінансавай унесці ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб устанаўленні льгот па падатку на прыбытак прадпрыемстваў, аб'яднанняў, устаноў і іншых мерах па эканамічнаму стымуляванню стварэння і выкарыстання вынаходстваў.

13. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь:

прадаставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы па прывядзенню заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы";

забяспечыць прыняцце нарматыўных актаў, якія адносяцца да яго кампетэнцыі, прадугледжаных Законам Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы";

прывесці рашэнні ўрада Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб патэнтах на вынаходствы";

забяспечыць адмену міністэрствамі і ведамствамі Рэспублікі Беларусь іх нарматыўных актаў, якія супярэчаць дадзенаму Закону.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

5 лютага 1993 г.
г.Мінск.
№2178-XII

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб ратыфікацыі Дагавора паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй аб каардынацыі дзейнасці ў ваеннай галіне ад 20 ліпеня 1992 года

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Ратыфікаваць Дагавор паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй аб каардынацыі дзейнасці ў ваеннай галіне ад 20 ліпеня 1992 года.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь ажыццявіць неабходныя меры па выкананню гэтай Пастановы.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

4 лютага 1993 г.
г.Мінск.
№2167-XII

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб унясенні змянення ў пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь "Аб увядзенні ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь"

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

У пункце 5 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 23 красавіка 1992 года "Аб увядзенні ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь "Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь" (Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1992 г., №15, арт. 248) словы "да 1 ліпеня 1992 года" замяніць словамі "да 1 верасня 1993 года".

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С.ШУШКЕВІЧ.

5 лютага 1993 г.
г.Мінск.
№2187-XII

ЗАМЕЖЖА

* ІТАР-ТАСС * НАРОДНАЯ ГАЗЕТА *

Пульс дня

Не взирая на личности

За увеличение объемов американской экономической помощи России высказался в интервью телекомпании Эй-би-си бывший государственный секретарь США Генри Киссинджер.

"Целью нашего содействия должна быть демонстрация того факта, что Соединенные Штаты заинтересованы в миролюбивой и динамично развивающейся России, — указал он. — При этом, по моему мнению, не следует увязывать экономическую помощь с личностями. Для нас было бы ошибкой солидаризироваться с каким-то одним лидером, когда там ведется спор по поводу темпов реформ, а не реформ как таковых".

Снова вместе

В Гаване собрался на свою первую сессию новый состав Национальной ассамблеи народной власти (НАНВ).

Депутаты парламента были избраны в ходе всеобщих выборов 24 февраля, которые впервые после революции носили прямой и тайный характер.

Врачи протестуют

Две гуманитарные организации "Врачи мира" и "Мировая врачебная помощь" выступили с заявлением, в котором резко осудили "иранский налет на северные провинции Ирака, населенные курдами, в результате которых жертвами стали как иракские, так и иранские курды".

Как передало агентство Мена, в совместном документе этих международных организаций, распространенном в Париже, отмечается, что "во время атаки несколько иранских военных самолетов бомбили и один из госпиталей, устроенных совместно "Врачами мира" и "Мировой врачебной помощью" в иракском Курдистане, в районе, прилегающем к границе с Ираном".

"Люфтваффе" взлетит над Боснией и Герцеговиной

В проводимой Соединенными Штатами широкомасштабной операции по доставке гуманитарных грузов в Боснию и Герцеговину воздушным путем в конце недели примут участие три транспортных самолета военно-воздушных сил Бундесвера — "Люфтваффе".

Об этом сообщило командование базы ВВС США во Франкфурте-на-Майне.

Экстремисты настаивают на своем

Экстремистская группировка, захватившая посольство Никарагуа в Коста-Рике, потребовала от Соединенных Штатов прекратить оказание экономической помощи никарагуанскому правительству с тем, чтобы заставить его изменить свою внутреннюю политику.

Ранее, как известно, террористы предъявили властям Никарагуа целый список условий, которые были немедленно отвергнуты.

Московские новости

Молочный ручеек пересыхает

Похоже, москвичей ожидают новые испытания, связанные с дефицитом молока. В связи с тем, что треть дойного стада этой зимой пошла под нож из-за бескормицы, почти наполовину уменьшилась поставка молока из подмосковных хозяйств. За ним сегодня у прилавков выстраиваются огромные очереди.

Ситуация с обеспечением города молоком может еще ухудшиться, поскольку порошковое сырье также на исходе, а средств на его закупку ни у московской, ни у российской казны нет.

Леонид ФАДЕЕВ.

Сами же султаны здоровее будут!

200 млн. малайзийских долларов (рингитов) в год сможет сэкономить правительство Малайзии на отмене льгот и привилегий наследственных правителей в девяти штатах федерации Малайзия.

Об этом объявил министр финансов Анвар Ибрагим. Правительство ежегодно тратит миллионы долларов для оплаты привилегий девяти султанов, несмотря на то, что им по конституции положено гораздо меньше льгот, отметил министр. Сэкономленные деньги будут направлены на нужды здравоохранения и просвещения.

По словам Анвара Ибрагима, принцы злоупотребляли своим положением, используя государственные средства для строительства дворцов и различных спекуляций с целью личного обогащения.

Александр БОХОНЬКО.

Шварценеггер известен во Вселенной?..

В мае в Космос взмоет ракета с именем Шварценеггера и названием его новой картины "Герой последней схватки" на борту. Космический аппарат впервые в истории американской астронавтики совместит научные цели с рекламой. Прославить известного киноактера в Космосе решила кинокомпания "Коламбия пикчерс", выложившая за это полмиллиона долларов. На фюзеляже ракеты будет красоваться название кинобоевика, исполненное в красном, оранжевом и желтом цветах. Имя киногероя будет начертано на шести ракетных двигателях. Затея кинокомпании, как стало ясно из разъяснений ее представителя, не рассчитана на представителей внеземных цивилизаций. Она призвана поразить своей необычностью землян, уставших от рекламы на афишах и по телевидению.

Французы также гибнут. От СПИДа

Со времени распространения в мире эпидемии СПИД во Франции было зарегистрировано 22939 случаев заражения вирусом этой болезни, в том числе 3546 случаев — среди женщин. Печальная статистика свидетельствует о том, что 55,9 процента выявленных больных (12818 человек) уже скончались. По данным еженедельника, больше половины зараженных вирусом СПИД — гомосексуалисты, 22 процента — наркоманы; в 5,2 процента случаев инфицирование произошло при проведении операций по переливанию крови.

На парадку дня — раззбраенне

У штаб-кватэры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Нью-Йорку, як паведамілі з аддзела інфармацыі МЗС Беларусі, аднавіліся пасяджэнні Першага камітэта 47-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Яго задача — выпрацаваць канкрэтныя рэкамендацыі адносна павышэння эфектыўнасці шматбаковага раззбраенчага механізма.

У праведзенай дыскусіі выступілі дэлегаты 40 краін, у тым ліку Беларусі. Намеснік пастаяннага прадстаўніка рэспублікі пры ААН Аляксандр Васільеў выказаўся, у прыватнасці, за рэфармаванне існуючага механізма ў галіне раззбраення, паляпшэнне каардынацыі паміж Першым камітэтам, Камісіяй ААН па раззбраенню і Канферэнцыяй па раззбраенню, за рацыяналізацыю і актывізацыю работы гэтых органаў. Ён пацвердзіў намер Беларусі стаць членам канферэнцыі па раззбраенню.

Аляксандр Васільеў падкрэсліў, што Беларусь уносіць канкрэтны ўклад у вырашэнне раззбраенчых праблем, праяўляючы адказны падыход да выканання сваіх абавязацельстваў па міжнародных пагадненнях. Сведчанне таму — ратыфікацыя Вярхоўным Саветам рэспублікі Дагавора аб скарачэнні і абмежаванні стратэгічных наступальных узбраенняў і Лісабонскага пратакола, а таксама рашэнне аб далучэнні нашай краіны да Дагавора аб нераспаўсюджанні ядзернай зброі. Намеснік пастаяннага прадстаўніка нашай рэспублікі выказаў надзею на тое, што пазіцыя Беларусі ў пытаннях ядзернага раззбраення будзе належным чынам ацэнена міжнародным супольніцтвам і яна мае права разлічваць на ўсебаковую фінансавую дапамогу ў рэалізацыі ўсяго комплексу пытанняў, звязаных з практычным выкананнем прынятых на сябе абавязацельстваў па гэтых дагаворах, а таксама ў канверсіі ваенных вытворчасцей і мадэрнізацыі тэхналогій.

Белінфарм.

Закон и я

Раздел ведет заведующий юридическим бюро "Народной газеты" кандидат юридических наук Ричард ГАЕВСКИЙ.

Отпуск по уходу за ребенком

Дорогая редакция, я регулярно выписываю и читаю вашу газету. Она мне нравится. Я не пропускаю ни одного номера, но особенно считаю полезным и нужным для людей раздел "Закон и я", в котором разъясняются многие положения. Такого мнения придерживаются все наши работники и мои знакомые.

В настоящее время я нахожусь в отпуске по уходу за ребенком, поэтому хотелось бы поподробнее прочитать об этом отпуске.

Светлана БУЙКО.

г.Минск.

Согласно ныне действующему трудовому законодательству, женщине по ее письменному заявлению, наряду с послеродовым отпуском, предоставляется отпуск по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет. Этот отпуск предоставляется независимо от трудового стажа. Женщина имеет право использовать его полностью или по частям. За период отпуска выплачивается ежемесячное государственное пособие.

Отпуск по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет по усмотрению семьи может предоставляться работающим отцу или другим родственникам, фактически осуществляющим уход за ребенком.

По желанию упомянутых лиц они могут в это время работать на условиях неполного рабочего времени или на дому. При этом за ними сохраняется право на получение ежемесячного государственного пособия.

За время отпуска по уходу за ребенком сохраняется место работы (должность). Это время засчитывается в общий и непрерывный стаж работы, а также в стаж работы по специальности. В стаж работы, дающий право на последующие ежегодные очередные отпуска, время по уходу за ребенком не засчитывается.

Кто имеет отсрочку от призыва в армию?

В каких случаях предоставляется отсрочка от призыва на срочную военную службу по семейному положению?

О.ОНИЩЕНКО.

Верхнедвинский район.

А.НИКОЛАЕВ.

г.Могилев и др.

Ответ на этот вопрос содержится в статье 15 Закона Республики Беларусь "О всеобщей воинской обязанности и военной службе", принятого Верховным Советом Республики Беларусь 15.11.1992 г.

Отсрочка от призыва на срочную военную службу по семейному положению предоставляется лицам, имеющим:

1) нетрудоспособных отца и мать или одиноких нетрудоспособных отца или мать. Следует знать, что отсрочка от призыва на срочную военную службу по названному основанию производится только в том случае, если родители не имеют других трудоспособных лиц, обязанных в соответствии с действующим законодательством содержать их независимо от того, проживают они вместе с ними или отдельно.

Нетрудоспособными родителями считаются: отец старше 60 лет и мать старше 55 лет; отец и мать — инвалиды 1-й или 2-й группы независимо от возраста;

2) жену, находящуюся в отпуске по беременности и родам;

3) одного ребенка в возрасте до трех лет, двух или более детей либо жену-инвалида 1-й или 2-й группы;

4) одинокую трудоспособную мать (отца), которая (который) имеет двух или более детей в возрасте до 16 лет и не имеет других трудоспособных детей;

5) одного или более родных братьев и сестер в возрасте до 16 лет либо старше 16 лет, но при условии, что они являются учащимися средних общеобразовательных школ, профессионально-технических и средних специальных учебных заведений или инвалидами 1-й или 2-й группы, при отсутствии других лиц, которые могли бы взять их на содержание.

Отсрочка от призыва на срочную военную службу по семейному положению предоставляется призывникам до 27-летнего возраста. Если эти граждане к 27-летнему возрасту не потеряют права на отсрочку, то в мирное время они освобождаются от срочной военной службы и зачисляются в запас.

Инфляция и индексация

Расскажите, пожалуйста, об индексации и порядке ее проведения.

Ольга Петровна ЛУКЬЯНОВА.

Калинковичский район.

З.И.КОПТЕВА.

Червенский район и др.

Индексация в Беларуси осуществляется в соответствии с Законом Республики Беларусь "Об индексации доходов населения с учетом инфляции", принятым Верховным Советом Республики Беларусь 21 декабря 1990 г. и Законом Республики Беларусь "О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Беларусь "Об индексации доходов населения с учетом инфляции", принятым 29 октября 1992 г.

Согласно статье 1 Закона от 29.10.1992 г., под индексацией понимается корректировка величины не имеющих единовременного характера доходов физических лиц (т.е. граждан) в денежных единицах Республики Беларусь из бюджетных источников (социальные пенсии, пособия, стипендии, заработная плата по месту работы, денежное довольствие), а также денежных сбережений физических лиц в виде вкладов в денежных единицах Республики Беларусь в учреждения государственной кредитно-финансовой системы и облигаций государственных займов Республики Беларусь с целью частичного возмещения потерь, вызванных инфляцией.

Индексация может осуществляться в виде единовременного пересмотра размеров оплаты труда (ставок, окладов), социальных пенсий, пособий, стипендий, денежного довольствия, иных социальных выплат населению и др.

Индекс потребительских цен исчисляется в порядке, установленном Советом Министров Республики Беларусь, и ежемесячно публикуется в республиканских средствах массовой информации, в том числе нарастающим итогом с начала года и с момента предыдущей индексации.

Праграма тэлебачання

Аўторак, 16 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.
8.15. "Харэаграфічныя навелы".
9.00. Музыка і спевы. 8-ы клас. Характэрныя асаблівасці джаза.
9.30. "Лада ОМС" прадстаўляе: "Мачыха".
10.20. "Еўразія": мультфільм.
10.30. Міжнародны турнір па вольнай барацьбе на прыз А.Мядзведзя.
13.30. Навіны.
13.40. "Шчыт і меч". Маст. фільм. 1-я серыя.
15.00. "Тэмы для роздуму". Тэлефільм.
16.05. "Люстэркі Эрмітажа".
16.20. Гісторыя Беларусі. 8-ы клас.
17.00. Навіны.
17.10. "Білі Грэм. Чалавек, які гаворыць з людзьмі".
17.40. МТҮ на Беларусі.
18.20. Дошка аб'яў.
18.30. Навіны Бі-бі-сі.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Эканамічная хваля.
20.10. Мост. Культурна-асветніцкая праграма.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Лада ОМС" прадстаўляе: "Мачыха".
22.30. НІКа.
22.45. Тэлебіржа.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00 Навіны.
8.20. Вясёлыя ноткі.
8.35. Шматсерыйны маст. фільм "Проста Марыя" (Мексіка).
9.20. "Чароўная торбачка".
9.40. "Гарачаў і іншыя". 7-я серыя.
10.10. Рок-урок.
10.50. Прэс-экспрэс.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. "Позняя сустрэча". Маст. фільм.
12.40. "Гамлет Шчыгроўскага павета". Маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавы веснік.
14.40. Свет грошай Адама Сміта.
15.15. "Доктар Айбаліт". 3-я і 4-я серыі.
15.35. Дак. фільм "Неўскі праспект".
15.50. Рок-урок.
16.30. Лучагорскія споведзі.
17.00. Навіны.
17.25. "Ніжагародскі эксперымент. Адзін семярых не чакае". Перадача 1-я.
18.00. Маст. фільм "Проста Марыя" (Мексіка).
18.45. Мініяцюра.
18.55. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Вечар, прысвечаны Ізабэле Юр'евай у тэатры эстрады.
21.40. Азбука ўласніка.
21.50. Тэлезнаёмства. Урмас От гутарыць з Алегам Янкоўскім.
22.30. Шлях да сябе.
23.00. Навіны.
23.25. L-клуб.
0.10. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Момант ісціны.
8.50. Наш сад.
9.20. "Дэмітрый Сіткавецкі, ці Амерыканцы ў Расіі". Фільм 3-ці.
10.15. Залатая шпора.
10.45. Тэлекрыжаванка.
11.15. "Нулявы варыянт". Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.25. "Самая абаяльная і прывабная". Маст. фільм.
14.50. Мульці-пульці.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Там-там навіны.
15.45. Жыццё-быццё.
16.15. "Каўказ-рэвю".
17.00. Літаратурная кампазіцыя паводле твораў С.Кірсанава.
17.30. "Абуджэнне". Балет на музыку В.Арцёмава.
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. "Да Масквы — далёка..."
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. "Санта-Барбара".
20.15. Кампазітар Ю.Фалік.
21.00. На палітычным Алімпе.
22.00. Весткі.
22.20. Зоркі гавораць.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
22.45. Конкурс юных артыстаў эстрады.
23.45. Трыо Дэкера (ЗША). Перадача 1-я.

Тэатры

16—17 сакавіка

Пачатак у 19.00

ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА

У сувязі з аварыяй тэатр оперы і балета будзе часова закрыты.

Оперныя і балетныя спектаклі, аб'яўленыя ў перыяд з 16 па 25 сакавіка, пераносяцца на май.

Канкрэтныя даты будуць аб'яўлены дадаткова. Білеты сапраўдныя. Сачыце за рэкламай. Тэлефон 34-11-56 (адміністратар).

ТЭАТР-СТУДЫЯ КІНААКЦЁРА

16 сакавіка — "Дуэт для салісткі",
17 сакавіка — прэм'ера "Каханне злое".

ТЭАТР ЛЯЛЕК

17 сакавіка — "Майстар і Маргарыта" (для дарослых). 16 сакавіка з 10 гадзін у касе тэатра пачынаецца продаж білетаў для дзяцей і дарослых на красавік.

БЕЛДЗЯРЖФІЛАРМОНІЯ

(канцэртная зала)

16 сакавіка — **справаздачны канцэрт Беларускага ліцэя мастацтваў,**

17 сакавіка — **канцэрт фартэпіяннай музыкі. А.Палянскі.** У праграме: Бетховен, Шуберт, Дэбюсі, Пракоф'еў;

(зала камернай музыкі)

16 сакавіка — **канцэрт камернай музыкі. У. фон Врохем** (альт, Германія). Партыя фартэпіяна — **Ю.Гільдзюк.** У праграме: Брамс, Турына, Шастаковіч.

Надвор'е

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, без істотных ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску — 6—8, Магілёве — 7—9, Мінску, Гомелі — 8—10, Гродне, Брэсце — 10—12 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак чакаюцца невялікія ападкі пераважна ў выглядзе дажджу, парывісты вецер. Тэмпература паветра ноччу ад 1 градуса марозу да 4 градусаў цяпла, удзень — 3—8, па поўдню рэспублікі — 11 градусаў цяпла.

Астранамічны каляндар — 16.03.

Узыход і заход сонца: Мінск — 6.23, 18.14; Віцебск — 6.13, 18.04; Магілёў — 6.12, 18.04; Гомель — 6.07, 18.03; Гродна — 6.16, 18.31; Брэст — 6.38, 18.30.

Даўжыня дня ў Мінску — 11.51.

Апошняя квадра — 15 сакавіка.

Не хлебам адзіным

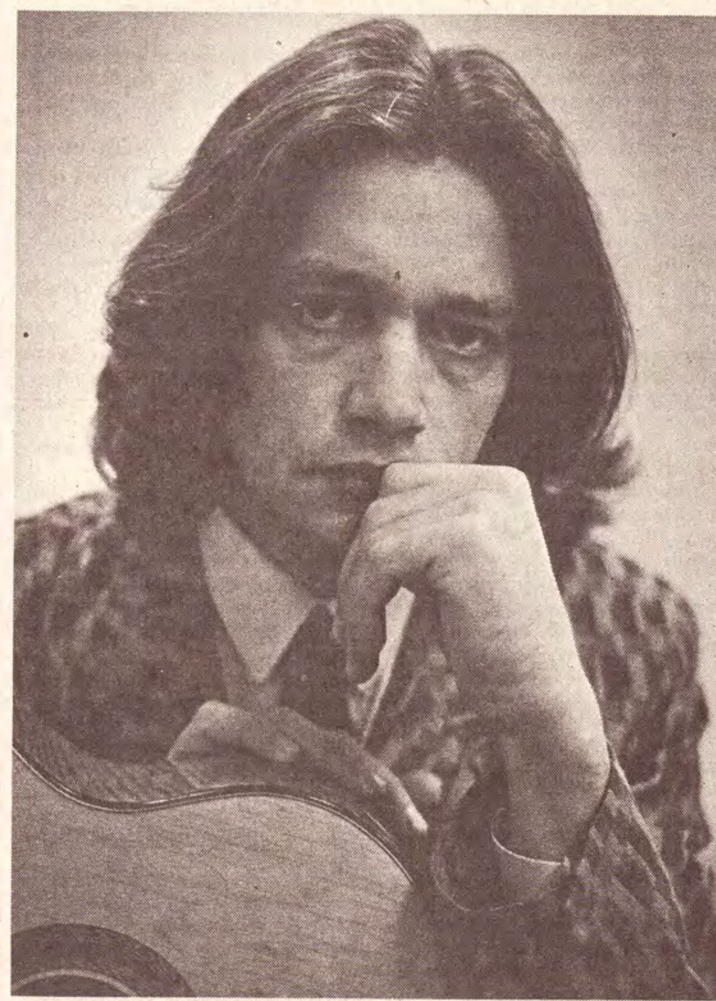
"Чалавек можа быць шчаслівым, калі ён робіцца лепшым..."

— сцвярджае беларускі бард Алег АТАМАНАЎ

Яго любімы колер — белы, любімая пара года — вясна, а каханне ён лічыць самым дарагім, што ёсць у чалавечым жыцці.

Алег Атаманаў — пераможца Першага конкурсу беларускай бардаўскай песні, што ладзіўся нядаўна ў мінскім Доме літаратара.

Акрамя гэтага, Атаманаў выкладае рускую і беларускую мовы ў Белдзяржуніверсітэце і гадуе разам з жонкаю двух сыноў — Кірыла і Арцёма. Жонка, Марына Марозава, — прафесійны кампазітар. Таму першае пытанне адпаведнае.

— Алег, музыку да сваіх песень вы пішаце разам з жонкаю?

— Не, гэта не так. Кожны з нас творыць самастойна.

— Вы лічыце сябе і бардам, і аўтарам-выканаўцам, ці не так?

— На мой погляд, у беларускім бардаўскім руху ёсць два накірункі: першы з іх — традыцыйны, з арыентацыяй на расійскія ўзоры, а другі — з апорай на моўную меладычную плынь уласна беларускую. І абысціся ў другім выпадку без лепшых лірычных твораў беларускіх паэтаў і немагчыма, і непатрэбна. Сапраўдны бард павінен умець усё, тым больш у нашых абставінах, калі людзі, перад якімі выступаеш, чакаюць і высокай культуры выканання, і добрых запамінальных мелодый, і самых разнастайных пачуццяў. Тым больш што гэта непарыўна звязана з працэсам абуджэння нацыянальнай свядомасці, далучэння да беларускага слова. І апошняе — чыста бардаўскі накірунак больш элітарны. А задача барда на Беларусі трошкі іншая.

— Чаму ў вашым рэпертуары так мала вясёлых песень?

— Я люблю лірыку, рамансы. А вясёлых рамансаў, дарэчы, чамусьці яшчэ не сустракаў...

— А наогул, ці можа чалавек быць шчаслівым?

— ...Можа быць шчаслівым, калі ён робіцца лепшым.

— Вы задаволены сабою?

— Задаволены, але не зусім: шкада, што не паспяваю шмат яшчэ чаго зрабіць у жыцці.

— А што самае незвычайнае ў нашым жыцці?

— Кожны чалавек. Чалавек — з'ява незвычайная, само жыццё незвычайнае. Трошкі гучна, але мне так мяркуецца.

— На вершы якіх паэтаў вы складаеце свае песні?

— Я апрацоўваю, дарэчы, і народныя песні. З паэтэс жа мне асабліва падабаюцца Людміла Паўлік, Ніна Мацяш. Ёсць у мяне песні на вершы Міколы Пракаповіча, Алега Лойкі, Алеся Касько, Алеся Разанава, Якуба Коласа, Алеся Гаруна, Уладзіміра Марука, Алеся Пісарыка... Ну, а астатнія — на вершы Алега Атаманава.

— У вас ёсць асноўны жыццёвы прынцып?

— Ёсць. Але гэта хутчэй не прынцып, а проста нейкае імкненне, жаданне усіх палюбіць...

— Калі ласка, апошняе пытанне: над чым вы зараз працуеце?

— Над сабою. Імкнуся перадолець нейкія абставіны і выходзіць з жыццёвых цяжкасцей духоўна чыстым.

Гутарку вяла Таццяна КАЗАК.

Фота Сяргея БРУШКО.

Песні ў выкананні Алега Атаманава трэба слухаць, бо тое ўражанне, якое яны пакідаюць, цяжка пераказаць.

А каб уявіць і адчуць незвычайную лірычнасць, нейкую ўзнёслую ўзрушанасць і неспакой яго духоўнага строю, прапануем да вашай увагі некалькі яго вершаў.

Алег АТАМАНАЎ

* * *

Імгла за вокнамі, імгла.
Імкне да шкла лісцё.
Звычайны дзень.
Мінорны лад.
Мінорнае жыццё.
Здаецца, гэтак жа было
Са мной даўным-даўно...
Дождж—кампазітар,
Сцэна—шкло
І кроплі бегкіх нот...
Сцякаюць ціха і гучаць:
— До-ля, до-ля, доля.
Іграе лёс, іграе час,
А выканаўца — я...

* * *

Захінула клёны
Шэрані смуга.
Пазірае ў вокны
Восені туга.
Можа, гэта сэрца
Заблукала ў жаль,
Дзе на ветры стыне
Пацалункаў жар,
Дзе ўзляцець не могуць
З азярца-слязы
Словы — белы лебедзі
У белы маразы.

* * *

Якога прагнеш вызвалення
З мальбою: любы, адпусці...
Я прад табою на каленях,
Удзячны Богу, што спасціг
Сваю высокую свабоду —
З табой адной, з тваім жыццём,
З тваёй пяшчотай першароднай,
З тваёй душой, як адкрыццём,
Свайго кахання выпраменнасць —
На вуснах, у вачах тваіх,
Тваю святую неад'емнасць
Сваім жыццём з табой спасціг...
Лаўлю трывог тваіх дыханне.
Як хочаш будзь, ды прад усім —
Не адпускай майго кахання,
Аб немагчымым — не прасі...

НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Рэкламнае бюро — 29-34-05, 27-33-96; факс — (0172) 27-37-63.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў несуць адказнасць за падбор даных, асабістых імён, геаграфічных назваў і іншай інфармацыі, а таксама за тое, калі ў матэрыялах змешчаны даныя, якія не падлягаюць адкрытай публікацыі.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара. Лісты чытачоў друкуюцца на мове арыгінала. Рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Рэдакцыя "Народнай газеты" прымае заказы на змяшчэнне аб'яў, рэкламы.

Рэдакцыйныя тэлефоны: грамадская прыёмная — 29-60-86; прыёмная галоўнага рэдактара — 29-60-08; намеснікі галоўнага рэдактара — 29-69-04, 29-64-21, 27-22-16; юрыдычнае бюро — 29-69-68; карэктура — 29-62-12; стыльрэдактар — 29-64-04; мастак — 20-62-43; бухгалтэрыя — 29-60-21, 29-67-23; бізнес-бюро — 29-65-50.

Аглядальнікі па пытаннях дзейнасці: парламента рэспублікі, грамадска-палітычных арганізацый і рухаў — 29-66-04; урада рэспублікі — 29-68-12; мясцовых Саветаў — 29-61-56; дзяржаўных органаў — 29-64-78; аграрнай палітыкі — 29-60-42; экалогіі, ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай трагедыі і НТП — 20-41-82; сацыяльнай пераарыентацыі эканомікі — 20-52-65; сацыяльнай пераарыентацыі сферы абслугоўвання — 29-69-68; сацыяльнага вывучэння грамадскай думкі і аналізу пошты — 29-68-03; культуры і нацыянальнага адраджэння — 29-61-56; маралі і права — 29-69-87, 29-61-76; сацыяльнай абароны асобы — 29-69-87; аператыўных падзей, фізкультуры і спорту — 20-83-97; палітычны каментатар — 29-65-01.

Тэлефоны карэспандэнцкіх пунктаў: у Брэсце — 42-49-35; у Віцебску — 5-12-12; у Гомелі — 55-81-05; у Гродне — 45-35-61; у Магілёве — 26-35-38; у Маскве — 365-16-44.

Адрас рэдакцыі: 220010, Мінск, Дом урада.

Індэкс 63868

Выходзіць штодзённа, акрамя нядзелі і панядзелка. 250 разоў у год.

Падпісана ў друк у 19.10.

Газета аддрукавана ў друкарні выдавецтва "Беларускі Дом друку".

Спосаб друку — афсетны, фармат А-2

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

РЕКЛАМА 29-34-05 27-33-96

ФПК "АРТКОН" продает:

✦ *СТАНКИ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИЕ*
- круглопильные МСЦ,
- шипорезные МСФШ;

✦ *СТАНКИ ДЛЯ БАЛАНСИРОВКИ автоколес МС 9001.*

Тел. в Минске 200-359.

ОРГАНИЗАЦИЯ

ПРОДАЕТ ОПТОМ

по безналичному расчету

- **КРАСКУ МЛ12 (8 цветов),**
- **ЧАЙ индийский,**
- **ФОТОАППАРАТЫ (Япония),**
- **МИКРОСХЕМЫ К-589-ИР-12.**

Тел. в Лиде: (8-01561) 2-84-20, 2-66-58.

БАНАНЫ

ОПТОМ СО СКЛАДА В МИНСКЕ

тел. в Минске: **34-40-58 60-88-89**

BYELORING Ltd

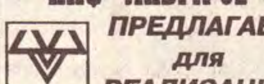

ПРОДАЮ двухфактурную вязальную машину "Украинка".

Тел. в Минске: 24-69-43, 38-45-43.

ПКФ "ЛИБРА-92"

ПРЕДЛАГАЕТ для РЕАЛИЗАЦИИ

НОВЫЙ АВТОМОБИЛЬ "VOLVO"-940 GL,

цвет — синий металлик.

Форма оплаты — любая.

Тел. в Минске 63-05-37. Факс 63-57-69.

РЕАЛИЗУЕМ

со склада в г.Молодечно:

- **ЛАМПЫ люминисцентные ЛБ (мощностью 36 Вт),**
- **ТЕЛЕФАКСЫ "Panasonic" KX-F50 (480000 руб.).**

Тел./факс (01773) 5-47-73.

ОРГАНИЗАЦИЯ РЕАЛИЗУЕТ

со склада в Речице

КОВРЫ 2 × 3 м

Брестского коврового комбината.

Форма оплаты — любая.

Тел. в Речице: 2-13-81, 3-51-02.

НПФ "АРЕССА-СЕРВИС"

РЕАЛИЗУЕТ со складов в Минске:
- противогазы ГП-7ВМ;
- МАЗ-64229+93866, 54323+93866;
- МТЗ-80,82.

ПРИОБРЕТЕТ:
- безналичные российские рубли, безналичную СКВ;
- а/м ВАЗ, "Ока", "Таврия", МАЗ;
- незавершенное строительство.

ПРИМЕТ ДОЛЕВОЕ УЧАСТИЕ в строительстве жилых и административных объектов.

ОПЛАТИТ счета в России.

Тел. в Минске: 63-12-47 до 18.00, 58-02-06 до 21.00.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОДАЕТ со склада в Минске

Телефаксы:	
Panasonic 50B	515 $
Panasonic 90B	660 $
Телевизоры:	
Sony 1485 KV	450 $
Sony 2954 MT	1590 $
Sony KV 27	1440 $
Видеомагнитофоны:	
Sony SLV	519 $
JVC HRD 20 DK	330 $
Orion № 700	320 $
Видеоплейеры:	
VCP JVC	260 $
Panasonic P7	285 $
Akai 110	250 $
Orion № 300	210 $
Телефоны:	
Panasonic 2315	55 $
Panasonic 2365	70 $
Panasonic 3145 (2 линии)	105 $
Автомобильную сигнализацию с д/у	
Car alarm systems	170 $
Видеокамеры:	
Panasonic 3000	1500 $
Sharp VC SX 88	1150 $
Ксероксы	
Canon FC-2	750 $
Калькуляторы	
Citizen SDC 888	20 $

Оплата за наличный расчет.

Производит контрактные поставки видео- и оргтехники.

Тел. в Минске 55-32-84.

ИНСТРУМЕНТАЛЬНЫЙ ЗАВОД РЕАЛИЗУЕТ

по госрасценкам:

РЕЗЦЫ ТОКАРНЫЕ СБОРНЫЕ

с механическим креплением пластин из т/с (ВК8, Т15К6, Т60К4, ТТ6К8) сечением 16×16×100, 25×25×150, ⌀ 25×200

- **проходные, подрезные, расточные.**

Экологический эффект от внедрения 1 резца 3,2 тыс. руб. по сравнению с напайным.

РЕЗЦЫ НАПАЙНЫЕ:

- **проходные, прямые (ВК8, Т15К6) сеч. 40×25;**
- **подрезные сеч. 25×20.**

Форма оплаты — предоплата или по чековой книжке.

222120, г. Борисов Минской обл., ул. Толстикова, 36.

Тел. (277) 3-61-08, факс 7-65-52, телетайп 301680 Шевер.

СОВМЕСТНОЕ БЕЛОРУССКО-АМЕРИКАНСКОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ

DISTRIBUTOR WANTED ДУПЛЕТ МЫ ИЩЕМ ДИСТРИБЬЮТОРА

Предприятие имеет потенциальные возможности расширения поставок на рынок Республики Беларусь и за ее пределы современной телекоммуникационной техники,

ИЩЕТ ПАРТНЕРА

для осуществления деятельности дистрибьютора в западном стиле.

Если вы считаете, что ваше предприятие

- имеет группу специалистов, которые после обучения у нас смогут демонстрировать наше оборудование и инсталлировать его, а также выполнять гарантийное и послегарантийное обслуживание и обучать пользователей;
- имеет соответствующие рыночные связи для продажи наших товаров;
- способно составить полную цепочку дилеров;
- по своему расположению пригодно для создания офиса в западном стиле;
- имеет достаточные площади для складирования;
- обеспечивает количеством телефонных линий постоянный доступ к нему;
- обладает соответствующим опытом и связями в области рекламы и маркетинга;
- своими финансовыми связями и грамотностью специалистов сможет обеспечить интенсивное развитие торговли

и вы хотите заниматься прибыльным бизнесом в современном стиле —

свяжитесь с нами по тел. (0172) 45-42-90, (0172) 46-30-44 (тел./факс).

Когда купленный автомобиль не создает проблем

Приобретая у нас современный импортный автомобиль, Вы можете быть уверены, что он всегда будет обеспечен высококачественным сервисным обслуживанием. Наш автосалон и сервисная станция к Вашим услугам.

SEGO P-S

Минск, пр. Машерова, 14.
Тел: (0172) 26-98-56.
57-76-10 (СТО).
Факс: (0172) 26-98-56.
Телекс: 252115 MART SU.

Рудольф Риглер III ГмбХ

Реализуем

- **новые импортные дизельные автомобили:**
- **BMW 525 TDS (30500 $ и 3,2 млн. руб.),**
- **BMW 325 TDS (28000 $ и 2,8 млн. руб.),**
- **TOYOTA CARINA 2,0 LIM XLD (18200 $ и 2 млн. руб.).**

Тел. в Минске: (0172) 26-02-90, 26-74-88.

ПРОДАЕМ МТЗ-82 с лицензией.

Тел. в Минске: 64-33-85, 56-96-56, 66-72-40.

ЭТО ПРАВДА!

100.000 рублей в месяц - это не предел!

Всем, кто желает без отрыва от постоянной работы иметь дополнительный солидный заработок, рекламно-информационное агентство "НЕССИ" предлагает попробовать свои силы в качестве агента по сбору рекламы для Коммерческого вестника "НЕССИ"

ВЫГОДНО!

Считайте сами: одна страница рекламы в КВ "НЕССИ" стоит 231.000 рублей. Агенту, принесшему эту рекламу, мы платим 20%, что составляет 46.200 рублей.

СОЛИДНО?!

Даже если Вы никогда ранее не занимались рекламным бизнесом, попробуйте, мы Вам поможем.

Краткие сведения о себе, домашний адрес, телефон (укажите, пожалуйста, наилучшее время для связи с Вами) мы просим присылать по адресу: 220004, г.Минск, а/я 139. КВ "НЕССИ".

ПОПРОБУЙТЕ И УБЕДИТЕСЬ!

Рекламно - информационное агентство "НЕССИ" телефон (0172) 26 96 64

Сегодня у нас самые низкие цены

ЗА ВСЁ ТО ЖЕ

НЕИЗМЕННО ВЫСОКОЕ КАЧЕСТВО

- **386 SX - 33** — **799.0** тыс. руб.
  - 1Mb RAM
  - Жёсткий диск Seagate ST 351A 43 Mb, 25 ms
  - Дисковод TEAC 5.25", 1.2 Mb
  - Samsung ML 4671 высококонтрастный mono VGA монитор
  - Norton Commander 3.0 & Utilities V6.0, лицензионные
  - 1 год гарантии

799.0 386SX - 33MHz

Дополнительное оборудование

	тыс. руб.
Motherboard 286 - 12MHz	59.9
Motherboard 386SX - 33MHz	135.0
Motherboard 386DX - 40MHz, 128K	249.0
Сопроцессор IIT 387DX - 33...40MHz	76.0
SIMM модуль 1Mb, 80ns (за 10 шт.)	39.9
IDE (AT - BUS), 2S/ P / G (за 25 шт.)	17.9
HP LaserJet IIIP	1349.0
Манипулятор "мышь" (с ковриком)	15.5

17.9 IDE(2S/P/G)

СОТА

220072 г. Минск ул. Ф. Скорины д. 1 этаж 5

Звоните нам сегодня :

39 - 47 - 77, 39 - 41 - 67

ФПК "Цыбулько и Романенков"

ПРОДАЕТ СО СКЛАДА:

- СТАЛЬ оцинкованную гофрированную (профнастил),
- СТАЛЬ г/к Ст 3 толщиной 10 мм.

Тел. в Минске: 20-02-23, 20-02-06.

ОРГАНИЗАЦИЯ

- **ПРОИЗВЕДЕТ**
  съемки кино-, видеопродукции по расценкам значительно ниже государственных.
- **ПРИОБРЕТЕТ**
  - новые автомобили МАЗ и тракторы МТЗ-80, -82;
  - безналичные деньги в России

  в обмен на взаиморасчет в Минске

Наши телефоны в Минске: 327-607.

Производственно-коммерческая компания "ИОАН"

- **КУПИТ** лом цветных металлов.
  ФОРМА РАСЧЕТА — ЛЮБАЯ.
  А также по безналичному расчету: холодильники "Минск", телевизоры "Горизонт", стиральные машины "Вятка", водку стран СНГ.
- **ПРОДАЕТ** стиральные машины "Вятка-автомат"-16М.
- **СНИМЕТ** помещение под склад, офис.

Тел. в Минске: 27-61-41, 43-93-67.

Народное Акционерное Общество

ФИНАНСИРОВАНИЕ коммерческих операций.

Телефоны в Минске: 275-427, 275-721.

ОРГАНИЗАЦИЯ КУПИТ

СВИНЕЦ.

Тел. в Минске 34-69-98.

ОРГАНИЗАЦИЯ *РЕАЛИЗУЕТ:*

ВЕЛЮР обивочный х/б, автомобили **МАЗ-54323+ МАЗ-93866.**

Тел. 50-68-23, 50-34-03.

ОРГАНИЗАЦИЯ

- **РЕАЛИЗУЕТ оптовые партии по б/н расчету** *(со склада в Минске)*:
  — сигарет "Ланкер" (по лицензии США),
  — шоколада (Испания),
  — телевизоров "Горизонт" (4-го поколения).
  — МАЗ бортовой со спальником.
- **КУПИТ или примет на реализацию оптовые партии импортных товаров.**
- **КУПИТ б/н валюту.**

Тел./факс в Минске: 55-89-51, тел. 55-05-46.

УМСР-146 по прямым договорам

- *ВЫПОЛНЯЕТ земляные работы,*
- *ОКАЗЫВАЕТ транспортные услуги,*
- *ВЫДЕЛЯЕТ для производства работ краны и другую строительную технику.*

Цены договорные.

Тел. в Минске: 43-17-98, 43-96-23.

ПРЕДЛАГАЕМ:

- пленку п/эт. (70—100 мик.) —45 руб./кв.м ,
- рукавицы х/б — 92 руб.,
- халаты х/б — 476 руб.,
- краску масл. — 59 руб.,
- фартуки прор. — 428 руб.,
- веники сорго — 37 руб.,
- плитку облиц. — 692 руб.

Тел. в Слуцке 2-49-56, в Солигорске 3-92-69.

ОРГАНИЗАЦИЯ **ПРИОБРЕТЕТ:**

- автомобили МАЗ и суперМАЗ,
- тракторы МТЗ-80, МТЗ-82.

Оплата посредникам гарантируется.

Тел. в Минске 36-72-41.

Гродненский завод "Радиоприбор" **ПРОДАЕТ ОТХОДЫ очистных сооружений**

(смесь гидроокисей металлов в виде кашицеобразной массы) в контейнерах из нержавеющей стали.

Смесь может использоваться как наполнитель при изготовлении строительных материалов и дорожных покрытий.

Тел. (0152) 33-21-11.

БелММП "Интеллект" ПРОДАЕТ

- автобус "ВОЛЬВО" (1978 г.),
- автомобиль ВАЗ-2105 (1985 г.).

Тел. в Минске 25-31-59.

Для осуществления расчетов с Украиной **в "Белбизнесбанке" г. Минска, код 153001739**

ОТКРЫТЫ КОРРЕСПОНДЕНТСКИЕ СЧЕТА

Кировоградской областной дирекции АКБ "Укрсоцбанк" № 733168511 и Черновицкому областному управлению Проминвестбанка г. Черновцы № 733168812.

Обращаться по месту открытия расчетного счета в филиалы Белбизнесбанка или по тел. в Минске 34-94-42 в Центральном банке.

- **ПРИОБРЕТАЕМ и РЕАЛИЗУЕМ** оптовые партии а/м "Волга", ВАЗ, РАФ.
- **ПРЕДЛАГАЕМ со склада в Минске** *по б/н расчету за рубли и СКВ:* НОВЫЕ
  — а/м ВАЗ-21061, -053,
  — "Волга"-3102 (за СКВ),
  — микроавтобус "Форд Транзит" (бензин), 9 мест,
  — УАЗ-3303 (бортовой),
  — "Москвич"-21412 (1992 г., 7 тыс. км),
  — ВАЗ-21063 (1987 г., 60 тыс. км),
  — принтеры "Эпсон" FX-1000,
  — лечебный препарат "МУМИЕ" с сертификатом,
  — МАК пищевой (импортный).
- **КУПИМ:**
  — СКВ (безналичную),
  — российские рубли.

Тел. (0172) 26-21-46.

Организация реализует:

- ВМ, ВП, видеокамеры "Панасоник",
- видео-, аудиотехнику "Сони",
- телевизоры "НСМ" (Германия), 55 см,
- видеоплейеры "Акай", "Супра",
- видеодвойки,
- телефонные аппараты кнопочные (Корея).

Форма оплаты — любая.

Тел. (0172) 23-93-51.

ОРГАНИЗАЦИЯ **ПОКУПАЕТ:**

автомобили МАЗ, тракторы МТЗ.

Тел. в Молодечно (8-273) 5-30-23.

Поставим станки

- ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИЕ: ЦДК5-3, ЦКБ40-01, ЦА2А-1, СФ4-1А, СР4-2, СР8-2.
- МЕТАЛЛОРЕЖУЩИЕ — 16В20.

Возможна поставка запчастей к станкам.

Купим или снимем помещение под офис.

Тел./факс в Минске (8-0172) 39-06-76.

TECCO Ltd.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОДАЕТ новые автомобили

• ГАЗ "Волга", • УАЗы любых модификаций, • прицепы "Зубренок" для легковых автомобилей.

Тел. в Минске 54-78-81.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПОКУПАЕТ

безналичную **ВАЛЮТУ** и российские **РУБЛИ.**

Тел. в Минске: 26-89-80, 26-89-14.

ПРОДАЕТСЯ УСТАНОВКА по производству СТЕНОВЫХ БЛОКОВ.

Тел. в Минске 60-85-98.

КОМПЬЮТЕРНАЯ СЕТЬ "SoNET".

Тел.: (0172) 29-33-78, 29-37-13.

ELE KOM Hewlett-Packard – эталон качества и надежности

ЛАЗЕРНЫЕ ПРИНТЕРЫ

т.(0172) 39-86-07 расходные материалы и комплектующие

"МОНТАЖПРОЕКТ" Госстроя Беларуси

ВЫПОЛНИТ ПРОЕКТЫ:

- модернизации, ремонта и монтажа грузоподъемных машин;
- организации и производства СМР.

ИЗГОТОВИТ:

- дубликаты паспортов кранов;
- вахтенные журналы; сборники инструкций (брошюры) по охране труда.

АДРЕС: 220048, Минск, ул. Советская, 7.

Тел. 20-59-73, телетайп 252182 "Робот".

КУПИМ:

- *электродвигатели 55 кВт, 3000 об./мин. (1500 об./мин.),*
- *проволоку алюминиевую ⌀ 1—1,5 мм,*
- *запчасти к а/м "Авиа".*

Тел. в г.п. Бегомль: (8-0257) 2-33-62, 2-32-69.

ПРОДАЕМ МЯГКУЮ МЕБЕЛЬ.

Тел.: (0172) 55-87-22, 78-77-32.

Узденское ПТУ № 210

ГОТОВИТ ВОДИТЕЛЕЙ АВТОМОБИЛЯ категории "В" и "С".

Срок обучения — 3 месяца.

Начало занятий 5.04.93 г.

Тел. (017) 33-3-69.

П И Л И Г Р И М

РЕАЛИЗУЕТ со склада в Минске:

копировальные аппараты CANON

картриджи, селеновые барабаны, запчасти,

расходные материалы MITA, SANYO, CANON, RICOH, SHARP, HEWLETT-PACKARD

термобумагу для факсов

Адрес: г. Минск, ул. Платонова, 10-504

Тел.: (0172) 368-491, 368-033. Факс: (0172) 368-583

РЕМОНТ и ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ

копировальных аппаратов CANON ф. А3, А4

Заключение договоров на ТО с выездом к заказчику

ЗАПРАВКА

картриджей CANON, MITA, SHARP

Адрес: г.Минск, ул. Козлова, 23

Тел.: (0172) 369-355

Организация ПРОДАЕТ новый а/м ГАЗ-66

с дизельным двигателем.

Тел. в Минске 23-75-73.

Завод "Модуль"

ИЗУЧАЕТ СПРОС на бытовой инкубатор "КВАКТУХА".

Тел. в Слуцке 2-05-91.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПОСТАВЛЯЕТ

СО СКЛАДА В МИНСКЕ:

- дизельные и электропогрузчики,
- электроштабелеры ЕВ 418.56.4,
- электротельферы.

Тел. (0172): 27-20-56, 27-20-76.

РЕАЛИЗУЕМ:

- **бочки деревянные (150 л),**
- **тару консервную под 1- и 3-литровые банки,**
- **поддоны деревянные.**

Форма оплаты — предоплата.

Поставка — вагонами и самовывоз.

Тел. в Бобруйске: 7-27-75, 7-35-39.

 Народная газета